

UDK: 265.1:286
Izvorni znanstveni članak
Pripremljen u travnju 2015.

TEOLOŠKO ZNAČENJE KRŠTENJA I NJEGOV DUBLJI SMISAO PREMA SVJEDOČANSTVU NOVOG ZAVJETA

Rolf J. Pöhler

Theologische Hochschule Friedensau, Deutschland

SAŽETAK

Teološko značenje krštenja i njegov dublji smisao prema svjedočanstvu Novog zavjeta

Ovaj esej razmatra bogato teološko značenje kršćanskog krštenja i pita kakve su njegove posljedice za današnju praksu krštavanja. Ukorijenjeno u Ivanovom krštenju, ali ga daleko nadmašuje, krštenje posjeduje najmanje deset značajnih elemenata. Pritom povezuje Božju riječ i ljudski odgovor, potvrdu i doživljavanje spasenja kao i priznanje vjere. Ovi temeljni elementi krštenjem punoljetne osobe uronjavanjem postaju odmjereno važeći. Ono vodi računa o biblijskim preduvjetima za krštenje, unosi formu i suštinu krštenja u jamstvo i na najbolji način predočava mnogostruku simboliku krštenja. Ponovno krštavanje je istina zamislivo, ali ga treba uzeti u obzir samo u izuzetnim slučajevima.

Ključne riječi: *krštenje; Ivanovo krštenje; krštenje uronjavanjem; priprema za krštenje; ponovno krštenje; teologija krštenja; Novi zavjet*

Pregled sadržaja

Uvod

1. Pozadina i podrijetlo krštenja
2. Smisao i značenje krštenja
 - 2.1 Priznanje i svjedočenje
 - 2.2 Očišćenja (kao kupka)
 - 2.3 Sud (vezan uz smrt)
 - 2.4 Pokop i uskrsnuće
 - 2.5 Obrezanje (znak saveza)
 - 2.6 Duhovno (nanovo) rođenje
 - 2.7 Ispunjenje Duhom i poziv
 - 2.8 Zapečaćenje
 - 2.9 Priključivanje „tijelu Kristovom“
 - 2.10 Sudjelovati s Kristom
- Zaključak
3. Preduvjet i uvjet za krštenje
 - 3.1 Pokajanje i obraćenje
 - 3.2 Vjera i priznanje
 - 3.3 Predaja i posvećenje
- Zaključak
4. Oblik i provođenje krštenja
 - 4.1 Bit i forma krštenja
 - 4.2 Krštenje škropljenjem ili polijevanjem
 - 4.3 Krštenje putem zarona i uronjavanja
- Zaključak
5. Jednokratnost i obnavljanje krštenja
 - 5.1 Jednokratnost i neponovljivost
 - 5.2 Ponavljanje krštenja kao biblijski čin
 - 5.3 Ponavljanje krštenja kao obnova saveza
- Zaključak
- Sažetak i pregled

Uvod

U bogoslužbenim postupcima kršćanske crkve (crkava) krštenje zauzima posebno mjesto. Kako se čini, nijedan obred nema većeg značenja za vjernike, nijedan se ne smatra tako neizostavnim kao krštenje. Nijedan crkveni službeni postupak nije značajniji za egzistenciju i samosvijest kršćanske zajednice, nijedan ne tumači bolje njezino poslanje u svijet. Krštenje je jednako staro kao i Crkva, tako rašireno kao kršćanstvo, tako poznato kao Biblija i molitva. Unatoč različitom načinu krštavanja¹ kršćani svih konfesija se slažu da kršćansko krštenje predstavlja *sine qua non* od Boga željenog postojanja *ekkklesiae*.

U ovoj studiji trebamo istražiti teološko značenje krštenja na osnovi povelje kršćanskog vjerovanja – naime Biblije i posebno Novog zavjeta (NZ). Istovremeno trebamo objasniti implikacije simbolike krštenja za tri u praksi bitna pitanja, koja su do danas razlog za različitost mišljenja; (1) Koji su neizbježni uvjeti za krštenje? (2) Koji obred odgovara stvarnoj osnovi i dubljem smislu krštenja? (3) Je li krštenje jednokratno i neponovljivo ili se može eventualno obnoviti? Razmišljanje o ovim pitanjima treba doprinijeti da se produbi razumijevanje za upravo najznačajniji bogoslužbeni čin u kršćanstvu pored Gospodnje večere i potakne praksu koja odgovara smislu obreda krštenja.²

Posebno treba razmotriti pitanje: koje teološko značenje ima krštenje prema iskazima Novog zavjeta. Što kroz njih treba biti rečeno i pojašnjeno? Koji smisao ima ovaj obred za samog krštenika, za kršćansku zajednicu kao i za one koji ne vjeruju, a prisustvuju tom obredu? Može li se sadržaj ovog značenja izreći jednim jedinim pojmom ili simbolom, ili je on umjesto toga višeslojan i mnogostruk? Ako jeste, što predstavlja zajednički nazivnik različitih elemenata značenja krštenja?

Osim ovoga treba se ispitati koju ulogu pripisujemo ovom obredu kao takvome. U kojoj mjeri čini želju i duboku simboliku krštenja valjanom? Dolazi li u kršćanskom obredu krštenja njegov stvarni smisao primjereno i vidljivo do riječi, tako da njegovu vijest svi mogu razumjeti? U kojoj će se mjeri sadržaj smisla ovog čina u različitim oblicima – na primjer kroz uronjavanje, polijevanje, škropljenje ili vlaženje – primjereno donijeti do izražaja, bez da dođe do ozbiljnog gubitka značenja? Koje praktične implikacije proizlaze iz toga za današnju praksu krštenja?

Pritom se pretpostavlja da biblijski pogled na krštenje posjeduje još danas osnovno značenje koje određuje teologija i praksa, pogotovu što se pritom radi o jednom centralnom elementu kršćanske vjere. Zbog toga ćemo se bojati ignorirati teološke sadržaje biblijskog razumijeva-

1 Čin krštavanja vrši se djelomice kroz škropljenje ili polijevanje, djelomice uronjavanjem. Dok škropljenje (*aspersija*) ili polijevanje (*affusija*) vodom počiva na stoljetnoj kršćanskoj tradiciji i prakticira ga većina crkava, krštenje uronom i uronjavanjem (*imersija/submersija*) predstavlja prvobitni oblik obreda krštavanja; on se danas provodi u ortodoksnoj crkvi kao i kod slobodnih crkava koje su potekle od pokreta krštavanja uronjavanjem. Usporedi odsjek 4.

2 Jedna slična želja bila je razlog radovima koji su u okviru ovog niza knjige obrađivali pitanje teološkog značenja Gospodnje večere i pranja nogu. Usporedi s time Rolf J. Pöhler, „Teološko značenje Gospodnje večere“ u *Abendmahl und Fusswaschung*, Studien zur adv. ekklesiologie, vol. 1. Nakladnik Gemeinschaft der STA, Euro-Afrika-Division, Biblijski odbor za istraživanje (Hamburg 1991), 67-89; Bernhard Oestreich, *Die Bedeutung der Fusswaschung in Johannes 13*, isto, 159-171.

nja krštenja ili prakticirati forme krštenja koje njezin smisao nedovoljno, pogrešno shvaćeno ili čak iskrivljeno dovode do izražaja.³

U skladu s okvirom postavljenim ovim izdanjem, u ovom članku treba istovremeno postaviti jasno koje razumijevanje krštenja je obilježje protestantske Crkve adventista sedmog dana, koja priznaje da joj je Sveto pismo obavezno pravilo vjere i života (*sola scriptura*).⁴ Adventističko razumijevanje krštenja treba s obzirom na novije ekumenske diskusije postaviti iznad krštenja, kako je u konvergentnoj objavi Komisija za vjeru i crkveni statut ekumenskog savjeta crkava doživjela svoj poraz (Lima, 1982).⁵

S tim ciljem treba novozavjetne tekstove, koji su tijesno povezani s krštenjem, ispitati o sadržaju iskaza njihovih tvrdnji.⁶ Prema biblijsko-teološkom pristupu ispitivanju radi se kod prikazivanja u prvoj liniji o tome da se bogatstvo značenja biblijskog razumijevanja krštenja razradi i rezultate promatra kao međusobno dopunjive – dakle sintetično komplementarne, a ne antitetično-alternativne.

Takav biblijsko-teološki prikaz pregleda tematike mora se – u najmanju ruku u okviru ovog rada – odreći obrade egzegetskih pitanja u detaljima i religijsko povijesnih paralela, bez obzira koliko bi oni u pojedinim slučajevima mogli biti važni i korisni. Zainteresiranom čitatelju ćemo u ovom djelu skrenuti pažnju na obrađivanje pojedinih tema, koje pobliže obrađuju povijesna i egzegetska pitanja.⁷ Ovaj rad ne predstavlja nikakvu teološko-povijesnu ili kontroverzno-teološku studiju; on se odriče prikazivanja tijekom dva tisućljeća kršćanstva različitih zastupljenih shvaćanja o krštenju. Isto tako ostaje neobrađenim pitanje današnje društvene funkcije krštenja i njegovog mogućeg značenja u (jednoj) poslije-kršćanskoj kulturi.⁸

1. Pozadina i podrijetlo krštenja

Prije nego u nastavku treba opisati biblijsko-teološko značenje krštenja, umjesno je ukazati na starozavjetnu pozadinu kao i povijesno podrijetlo ovog bogoslužbenog obreda. Poznavanje

- 3 Time se ne treba govoriti o neodražavajućem izjednačavanju biblijskog teksta i crkvenog učenja/prakse. Dok kontekstualno, sistematski-teološko razmatranje o krštenju možda može otkriti nove elemente značenja krštenja, koji nadilaze sadašnje stanje spoznaje, neće se ni krštenička liturgija jednostavno držati biblijskih „normi“, a da ih ne podvrgne pažljivoj analizi o njezinoj snazi iskaza za sadašnjost.
- 4 Usporedi s osvjedočenjem vjere br. 1, Božja Riječ, iscrpno objašnjena u „Što adventisti vjeruju ... biblijski prikaz 27 osnovnih doktrina“ (Zagreb: *Znaci vremena i Tiva*, Varaždin, 2001.)
- 5 Krštenje, euharistija i funkcija: konvergenzijske objave Komisije za vjeru i crkveni statut Ekumenskog savjeta crkava, Frankfurt, Lembeck; Paderborn, Bonifatius, 1982., 9-17 [kratica TEA]. U takozvanim Lima dokumentima sadržana objašnjenja su plod pedeset godina teološkog rada u Ekumenskom savjetu crkava i važe kao miljokaz u procesu zbližavanja crkava. Ovaj savjet odražava ponovno zapaženu mjeru slaganja (konvergenције), pri čemu izvjesne razlike i dalje ostaju netaknute.
- 6 Radi se o sljedećim tekstovima i odsjecima: Mt 3,1-17; 28,18-20; Mk 1,1-11; 10,38 i dalje; 16,15 i dalje; Lk 3,1-22; 7,29 i dalje; 12,50; Iv 1, 19-34; 3,1-4,3; Dj 1,4-8; 2,37-42; 8,26-40; 10,44-48; 19,1-6; 22,16; Rim 6,1-23; I Kor 6,11; 12,1-14; 2 Kor 1,21 i dalje; Gal 3,27 i dalje; 5,22-25; Ef 1,11-14; 2,4-7; 4,1-16.30; 5,25-27; Kol 2,12 i dalje; Tit 3,3-7; 1 Pt 3,21 i dalje.
- 7 Jednostavnosti radi odreći ćemo se ukazivanja na druga poglavlja u ovom svesku. Međutim, jedan pogled na popis sadržaja ipak omogućuje da lako prepoznamo gdje možemo očekivati produblјivanje onoga što je ovdje rečeno.
- 8 Osnovna, odnosno dalje vodeća literatura na ovu temu nalazi se u popisu literature.

ovog povijesnog umetanja pridonosi ne baš nebitno razumijevanju ovog ranokršćanskog obreda krštavanja.

Već su u izraelskom narodu bila poznata obredna pranja koja su bila povezana sa žrtvama i hramskim kultom. Ona su svećenicima i pripadnicima naroda služila za očišćenje od kultne nečistoće. Pritom se vjernik trebao oprati vodom (Izl 29,4; 30,19 i dalje; Levitski zakonik 14,8 i dalje; 16,4; 17,15 i dalje; Br 19,7 i dalje, 19). Osim toga radi se o škropljenju ljudi i predmeta s „vodom za očišćenje“ (Levitski zakonik 14,6 i dalje; Br 8,7; 19,9-22). I u Novom zavjetu spomenuta su takva pranja vezana uz obrede (Mk 7,3 i dalje; Lk 11,38; Heb 9,4). Osim toga Stari zavjet poznaje čišćenje od grijeha i uprljanosti vodom (Zah 13,1; Ps 51,9). Pa ipak ove religiozne primjene vode nisu u neposrednoj vezi s kršćanskim obredom krštenja i zato ih se ne može smatrati njegovim direktnim prethodnikom.

Tome pripada i izvještaj o Naamanovu uronjavanju u Jordan, koje je dovelo do njegovog ozdravljenja od gube (2 Kr 5,14). Znakovito je što je ovo jedno od rijetkih mjesta u Starom zavjetu, u kojoj Septuaginta primjenjuje riječi *baptizo*. Prema 2. o kraljevima 5,10-14 sedmostruko uronjavanje Naamana u Jordan treba razumjeti kao očišćujuću kupku uronjavanjem. Pored Izaije 21,4 – tamo se ovaj pojam koristi u prenesenom smislu – nalazi se riječ *baptizo* u LXX samo na još dva mjesta i to u apokrifima, gdje je primijenjena za obredna pranja (Judita 12,7; Isus Sirah 34,40).

Povijesnoj pozadini kršćanskog krštenja pripadaju posebice od esena uvedena svakodnevna pranja. Obredno uronjavanje služilo je očišćenju s obzirom na pravednički život i primanje božanskoga Duha. Od značenja je i stanje da su se od 1. stoljeća po Kristu takva s kultom povezana pranja često provodila uronjavanjem. To se posebno prakticiralo kod prozelitskog krštenja, koje je označilo prijelaz na židovstvo. Pritom se obraćenik prvo dao obrezati, zatim je svoje tijelo uronio u kupku za čišćenje i nakon toga u hramu Bogu prinio žrtvu. Time je dokumentirao svoje odvratanje od poganstva i primanje u savez izraelskog naroda.⁹

Kao direktan prethodnik kršćanskog krštenja dolazi u pitanje samo Ivanovo krštenje za pokajanje, koje je ovaj vršio neko vrijeme prije Isusova nastupa. Ivan, kojemu je kumranska sekta sigurno bila poznata, iako se izravna veza s njom – ili čak njegovim podrijetlom – može u najboljem slučaju pretpostavljati i prije bi izgleda upitnom, propovijedao je u Judejskoj pustinji. Ono što je od njega vršeno krštenje obilježavalo, bila je okolnost da je – za razliku od uobičajenih obrednih pranja i kupki uronjavanja – Krstitelj očito sam vršio obred, a voljni krštenici dali su se krstiti od samog proroka – što znači da su se krštavali uronjavanjem u Jordanu (Mt 3,6-16; Mk 1,5-10; Lk 3,7-21). Drugim riječima, krštenik nije prao (što znači uronjavao/krštavao) sam sebe, već se dao oprati (uroniti/krstiti) od „krstitelja“.

Ako je kupka čišćenja kod Esena koji su živjeli u pustinji ili kod prozelita kojima je kupka uronjavanjem predstavljala preokret i novi početak i bila ograničena samo na određene krigove, Ivan je krštenje shvatio kao Božju zapovijed namijenjenu cijeloj židovskoj zajednici – pa i šire (Mt 3,5; Lk 3,14). U njegovim očima izraelski narod nije posjedovao nikakvo prirodno pravo na Božju milost; štoviše bio mu je kao i poganima nužan obrat u razmišljanju i životu kao i obraćanje srca Bogu. Razlog za to Krstitelj je vidio u neposredno predstojećem dolasku

⁹ Ova je praksa potvrđena tek krajem prvog stoljeća; ona dakle predstavlja reakciju židovstva na kršćansko krštenje.

Božjeg kraljevstva, koje će uspostaviti dolazeći Mesija-Kralj. Međutim, njegov nastup nije značio nadu mnogih da će biti oslobođeni rimske vladavine, nego prvenstveno božanski (kazneni) sud nad ljudima koji se nisu htjeli pokajati. Drugim riječima, Ivanovo krštenje bilo je u prvoj liniji eshatološki zasnovano (Mt 3,7.10.12).¹⁰

Besumnje je Ivanovo krštenje ostavilo snažan dojam na kršćansko shvaćanje krštenja. I sam Isus, bolje rečeno Njegovi učenici, krštavali su kao Ivan prije Njega (Iv 3,22 i dalje; 4,1 i dalje). Među prvim kršćanima bio je ne mali broj onih koji su primili Ivanovo krštenje i kasnije postali kršćani (Dj 19,1-7). Zbog toga možemo poći od izravne povezanosti, koja od Ivanova krštavanja preko krštavanja Isusovih učenika vodi do prakršćanske prakse krštavanja. Kršćansko krštenje nakon Uskrsa time je predstavljalo daljnji razvoj Ivanova krštenja pokajanja, koje se od svog uzora manje razlikovalo po formi nego po svojem bitno proširenom sadržaju značenja.

Ivan Krstitelj stajao je na spasiteljski povijesnom značajnom, zapravo odlučujućem pragu između starog i novog saveza. Kao priprematelj puta Mesiji posjedovao je važnu funkciju mosta, pri čemu je oboje međusobno povezao. Njegovo krštenje pokajanja služilo je osobnoj pripremi za mesijansko vrijeme koje je uskoro trebalo započeti. S obzirom na predstojeći božanski sud, najavio je istinsko pokajanje i stvarno obraćenje (*metánoia*), povezano s priznanjem krivice i radikalnom promjenom života.

Sam Isus dao se krstiti od Ivana u Jordanu. Na njegovo iznenađujuće pitanje o smislu i nužnosti Njegova krštenja, Isus je kriptički odgovorio: „Da tako ispunimo svu pravednost“ i da se ono mora ostvariti po Božjoj volji (Mt 3,13-15). Prema Ivanovu Evanđelju Isus je razumio krštenje „iz vode i Duha“ kao neizostavni preduvjet za Božje kraljevstvo (Iv 3,3-8).

Prakršćansko krštenje se, dakle, našlo u izravnom kontinuitetu s Ivanovim krštenjem pokajanja; ono je osim toga bilo odlučujuće obilježeno s kulminirajućim događajem stradanja, smrti i uskrsnuća putujućeg propovjednika iz Nazareta. U svjetlosti rassetog i uskrslog Krista, kojeg su Njegovi učenici sada objavljivali kao Spasitelja i Gospodina, kršćansko krštenje je konačno dobilo svoje jedinstveno i nezamjenjivo značenje. „Kršćansko krštenje je ukorijenjeno u djelovanju Isusa iz Nazareta, u Njegovoj smrti i Njegovom uskrsnuću.“ (TEA, 9.)

2. Smisao i značenje krštenja

U nastavku trebamo predstaviti i protumačiti različite elemente značenja kršćanskog krštenja, koji se daju dokazati iz Novog zavjeta, odnosno daju neposredno izvesti iz njega. Iako se ne zahtijeva nikakva potpunost i savršenstvo, ovdje spomenutih deset elemenata, oni pokrivaju dalekosežno okvir značenja. U svakom slučaju otkrivaju zapanjujuću širinu i dubinu biblijskog razumijevanja krštenja, koje jasno dolazi do izražaja u samom obredu krštavanja, odnosno uronjavanja. Pritom je moguće promatrati različita preklapanja, koja otežavaju, odnosno onemogućuju striktno ograničavanje pojedinih aspekata. Dakle, umjesto povlačenja oštih crta razdvajanja, pogled promatrača trebao bi biti upravljen na povezujuće elemente. Konačno, svih

¹⁰ Dok je Ivanovo krštenje bilo usmjereno na eshatološku budućnost – to znači na neposredno predstojeće mesijansko Božje kraljevstvo – odatle izvedeno kršćansko krštenje imalo je u vidu i prošlost i sadašnjost – što znači u Kristu započeto vrijeme spasenja. Dok se ona razlikuju što se tiče njihove spasiteljsko-povijesne perspektive, ovaj obred je u oba slučaja za one koji su se htjeli krstiti predstavljao značajan egzistencijalni potez, odnosno radikalni novi početak. Usporedi s ovim sljedeći odsjek.

ovih deset elemenata imaju veze s onim što je Bog u Isusu Kristu učinio za nas ljude i kako mi u vjeri na to odgovaramo.¹¹

2.1 Priznanje i svjedočenje¹²

Prema novozavjetnom shvaćanju krštenje je otvoreno priznanje vlastite krivnje (Mt 3,6; Mk 1,5) i svjedočanstvo o vjerovanju u Isusa Krista kao Izabavitelja i Gospodina, izneseno pred Bogom i ljudima (usp. Dj 8,37). Krštenje je znak pokajanja¹³ (Mt 3,11) i novog početka s Bogom, koje uključuje oprostjenje grijeha (Mk 1,4; Lk 3,3; Dj 2,38). Pokajanje nije posljedica krštenja, ono mu prethodi. Oprostjenje je opet posljedica pokajanja, koje završava krštenjem. Ovo posljednje je vanjski znak od Boga poklonjenog unutarnjeg obraćenja i oprostjenja grijeha. Time je krštenje čin poslušnosti, u kojem priznanje Krista preuzima vidljiv lik. Krštenjem priznajemo da pripadamo Bogu, jer je Bog u Isusu nas ljude priznao i krštenjem iznova priznaje da smo Njegovi (Mt 3,17).¹⁴

Prema Luka 7,29 i dalje krštenje (ili njegovo odbijanje) izražava primanje (ili odbijanje) Božje ponude spasenja. Dok su se na pokajanje spremni Ivanovi slušatelji podvrgnuli Božjoj presudi, priznali svoje grijeha i dobili oprostjenje („... podložite se Božjoj pravdi i primiše Ivanovo krštenje“), dotle su samopravedni pobožni ljudi odbili Krstiteljjev poziv na pokajanje („... odbaciše Božji naum i ne dadoše se od njega krstiti“) (Lk 7,29.30 – Šarić.) I u prakršćanskoj crkvi je otvoreno svjedočanstvo i priznanje Bogu („veličati Boga“) povezano s krštenjem (Dj 10,44-48; usp. 11,15-18).

11 Objava u Limi spominje sljedeće elemente značenja krštenja: „Sudjelovanje u Kristovoj smrti i uskrsnuću, obraćenje, oprostjenje i očišćenje, dar Duha, utjelovljenje u Kristovo tijelo i znaci Božjeg kraljevstva.“ (TEA, 16, 9-17). Knjiga „Što adventisti vjeruju ...“, inače poluslužbeni komentar vjerskog osvjedočenja adventista sedmog dana, spominje pet elemenata značenja krštenja: simbol za Isusovu smrt i uskrsnuće; mrtav grijehu – živ Bogu; simbol odnosa saveza; znak posvećenja službi za Isusa; znak primanja u zajednicu. Članak 14 od 27 adventističkih vjerskih osvjedočenja govori o krštenju i glasi: „Krstjenjem priznajemo svoju vjeru u smrt i uskrsnuće Isusa Krista, i svjedočimo o svojoj smrti grijehu te o odluci da živimo novim životom. Tako mi priznajemo Krista kao Spasitelja i Gospodara, postajemo Njegovim narodom i vjernicima Njegove Crkve. Krštenje je simbol naše zajednice s Kristom, oprosta naših grijeha i našeg primanja Svetoga Duha. Ono se obavlja uronjavanjem u vodu i uvjetovano je priznanjem vjere u Isusa i dokazima pokajanja za grijeha. Njemu prethodi poučavanje iz Pisma i prihvaćanje njegova nauka.“ (Str. 180)

12 LIMA: Krštenje „uključuje u sebe priznanje grijeha i obraćenje srca“ (TEA, 10). – ADVENTISTI: „Vjernici se krštenjem odriču svijeta. ... [Time] javno objavljuju napuštanje svoje službe Sotoni i prihvaćanje Krista u životu. ... Na taj način krštenje označuje i istinsko pokajanje.“ (Str. 188)

13 Novozavjetni izraz za „pokajanje“ (*metánoia*) ne označava okajavanje koje je zamišljeno kao kazna ili nadoknada, nego promjenu mišljenja koje se zbiva pod utjecajem Svetoga Duha, mijenja čovjekovu unutrašnjost i usmjerava je na Boga i Njegovu volju.

14 Onako kao što je glas s Neba osnažio Isusovu svijest da je od Bog voljen i izabran, tako krštenje vjernome Duhom poklanja sigurnost da ga je Bog primio.

2.2 Kupka čišćenja¹⁵

Krštenje znači pranje od grijeha (Dj 22,16), oslobođenje od njegovog ropstva (Rim 6), čišćenje (*katharismós*) od krivnje (Iv 3,25 i dalje). U njemu je slikovito prikazano očišćenje srca vjerom (Dj 15,9) od krivnje. Ono je time i znak vjerom stečenog oprostjenja grijeha (Kol 2,13). Kao takvo ne samo da ukazuje na mogućnost oprostjenja, nego ga stvarno i egzistencijalno dovodi bliže grešniku (Dj 2,38).

U mogućem aludiraju na židovske kupke čišćenja Pavao uspoređuje obraćenje i novi početak s Bogom s kupkom uronjavanja. Vjernici su se „oprali“ (1 Kor 6,11), očistili se „kupelji vode uz riječ“ (Ef 5,25-27) i doživjeli „kupelji novoga rođenja“ (Tit 3,5). Na sličan način govori i Petar o tome da se osam vjernika „spasilo vodom [krštenjem]“, u kojoj „ono nije pranje tjelesne nečistoće“, nego čovjek dobiva „dobru [= čistu] savjest“ (1 Pt 3,20 i dalje).

2.3 (Smrtna) presuda¹⁶

Za Ivana propovjednika pokajanja, krštenje je bilo u uskoj vezi s predstojećim sudom do kojeg će doći s dolaskom Mesije na svijet (Mt 3,7-12; Lk 3,7-17). Krštenjem čovjek priznaje Boga kao pravomoćnog Gospodara i suca svog života i podvrgava se Njegovoj presudi (Lk 7,29 i dalje) i suđenju (1 Pt 3,20 i dalje).¹⁷ Time krštenje predstavlja unaprijed oduzetu (smrtnu) presudu grešniku koji se kaje kao i njegov grijeh, koja ima pročišćujuće, životodavno djelovanje (usp. 2.2 Kupka očišćenja).

Božanski (kazneni) sud ne pripada zadatku obećanog Mesije (Mal 3; Iv 5,19-30); On će ga u svojoj žrtvenoj smrti sam doživjeti, naime podnijeti. Tako Isus uspoređuje svoj predstojeći martirij sa svojom smrću (Mk 10,38 i dalje; Lk 12,50). Golgota znači ispiti „času (muka)“ i „krstom (smrću)“ se krstiti. U patnji i umiranju Isus doživljava zamjениčki smrtnu presudu za cijelo čovječanstvo (Mt 10,45; 2 Kor 5,12 i dalje; Izaija 53).

2.4 Pokop i uskrsnuće¹⁸

Za Pavla predstavlja krštenje pokop starog čovjeka i uskrsnuće jednog u novi život s Kristom. Tako je ono istodobno kraj i novi početak. Oni koji vjeruju u Krista „krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt“ da bi tako hodili „u novosti života“. (Rim 5,2-4.) Oni su u

15 LIMA: Krštenje je „pranje od grijeha“ (TEA, 9), „čišćenje srca od svih grijeha“ i jedan „čin opravdanja (TEA 10). – ADVENTISTI: „Svečani obred krštenja je izraz unutarnjeg očišćenja – pranja priznatih grijeha.“ („Što adventisti vjeruju, str. 128.)

16 LIMA: Krštenje je „iskustvo izbavljenja iz vode.“ (TEA, 9)

17 Prema Luki 7,29 krštenje podrazumijeva priznanje božanske presude, koja je slična Božjem „opravdanju“ (*dokaióo*). Međutim 1. Petrova 3,20 i dalje uspoređuje krštenje s božanskim sudom u potopu, tako da je samo osmero ljudi preživjelo u kovčegu.

18 LIMA: „Krštenje je ... egzodus iz ropstva (1 Kor 10,1.2) ... Krštenjem kršćani uronjavaju u oslobađajuću Kristovu smrt, gdje su njihovi grijesi pokopani, gdje je 'stari Adam' s Kristom razapet i slomljena moć grijeha. Tako kršteni više nisu robovi grijehu već slobodnjaci.“ (TEA, 91) – ADVENTISTI: „Krštenjem vjernici doživljuju stradanje našega Gospoda. ... Krštenje simbolizira razapinjanje starog života na križu.“ („Što adventisti vjeruju“, str. 128.)

određenom smislu pokopani i uskrsnuli. (Kol 2,12 i dalje.) „Koji su Kristovi, razapeše tijelo“, da sada „živimo po Duhu, po Duhu se i ravnajmo“ (Gal 5,24 i dalje).

Ovaj novi život je život slobode, ali u krštenju doživljena smrt znači istovremeno slobodu od vladavine, odnosno robovanja grijehu, koje drži grešnika u svojoj vlasti od koje se ne može osloboditi. Krštenjem su sada vjerni „postali slobodni od grijeha“ i više nisu prisiljeni slušati ga. Umjesto toga žive sada sasvim za Boga i Njemu služe (Rim 6).

2.5 Obrezanje (Znak saveza)¹⁹

Krštenje je znak „obrezanja srca“ po Kristu (Rim 2,25-29); ono se sastoji od uklanjanja starog bića („tijelo“) i početka novog, duhom pokretanog bića („novo stvorenje“) (Gal 6,15: usp. 5,6.24; 1 Kor 7.19).²⁰ Prema Kološanima 22,11-13 vjernici su u Kristu „obrezani“ (= ubijeni), ukopani „i suuskršli“, odnosno „oživjeli“. Izgradnja i redanje misli ovog odsjeka daje na znanje da izraz „obrezanjem Kristovim“ ne ukazuje samo na oproštenje grijeha (r 13) i kraj za „tijelo puteno“ (r 11), nego istovremeno na sud smrću, kroz koji su vjernici prošli (usp. 2.3 Smrtna presuda), kao i na novi život s Kristom (r 13). Tumačenje krštenja kao „obrezanja srca“ osim toga ukazuje na to da Pavao razumije krštenje kao čin koji je stupio na mjesto starog obrezanja. Time krštenje postaje vanjskim znakom prepoznavanja novog saveza, koji je zamijenio stari znak saveza – uklanjanje prepucija na muškome udu. Nasuprot starom savezu ovo „obrezanje“ se vrši na svim vjernicima (ne samo na muškarcima) i to povezano s duhovnim novorođenjem, a ne prirodnim rođenjem.

2.6 Duhovno (novo-)rođenje²¹

Kako je već pojašnjeno, krštenje je vanjski znak početka novog života s Bogom. Ovu obnovu života provodi i omogućuje Sveti Duh. Ona je usporediva s rođenjem, kojim život u izvjesnom smislu počinje „iznova“, odnosno „tko se (ne) rodi nanovo, odozgor [od Boga]“ (*ánóthen*) – i to „vodom i Duhom“ (Iv 3,3-5). I Pavao govori o „kupelji novoga rođenja i obnavljanja po Duhu Svetom“ (Tit 3,5). Ovo se novorođenje prema Petru događa „riječju Boga koji živi i ostaje“ (1 Pt 1,23).

19 *Simbol odnosa saveza*. „U starozavjetno doba obrezanje je označavalo zavjetni odnos između Boga i Abrahama ... Obrezanje je bilo znak nacionalnog identiteta. ... Kristova smrt potvrdila je novi zavjet. Narod je stupio u ovaj zavjet putem duhovnog obrezanja ... Krštenje, znak spasiteljskog odnosa s Kristom, predočuje ovo duhovno obrezanje.“ („Što adventisti vjeruju“, str. 129.)

20 U Kol 3,8-12 Pavao uspoređuje ovu obnovu života s odlaganjem/svlačenjem stare odjeće („starog čovjeka“) i oblačenjem nove haljine (usp. Gal 3,17: „Kristom se zaodjenuste“).

21 LIMA: Krštenje je „novorođenje“ i „obnavljanje Duhom“. (TEA, 9) – ADVENTISTI: Krštenje je „znak osobne obnove ili novorođenja.“ („Što adventisti vjeruju“, str. 188)

2.7 Ispunjenje Duhom i pozivanje²²

Krštenje ne samo da upućuje na preobražavajuće djelovanje Božjeg Duha, koji čovjeka vodi pokajanju i obraćenju. Ono je isto tako usko povezano s primanjem Svetoga Duha (Dj 19,1-6), odnosno ispunjenjem Svetim Duhom, koji se – slikovito rečeno – „izlijeva“ na vjernika (Dj 10,44 i dalje, Titu 3,5 i dalje). Takvo „krštenje Duhom“ (Dj 1,4 i dalje; 11,16) pretpostavlja da je Evanđelje propovijedano, slušano i uzvjerovano (2 Kor 11,4; Gal 3,1-3; Ef 1,13). Prema usklađenom svjedočanstvu Evanđelja već je Ivan Krstitelj navijestio da će Mesija „krstiti Duhom Svetim i ognjem“ (Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16; Iv 1,33).

Osim toga kod Isusova krštenja se pokazalo da su primanje Svetog Duha i pozivanje u službu za Boga isto tako usko međusobno povezani (Mt 3,16 i dalje; Mk 1,9-15; Lk 3,21 i dalje; Iv 1,33 i dalje). Iz ovog se daje zaključiti da primanje „dara Svetoga Duha“ (Dj 2,38), odnosno „sile Svetoga Duha“ (Dj 4,8) uključuje i božanski poziv, predaju zadatka i opunomoćenje za službu svjedočenja. Prema tome krštenje je istodobno opremanje i nadarenost Svetim Duhom, odnosno s duhovnim darovima (1 Kor 12; Ef 4), koji osposobljuju i oslobađaju za svjedočenje i službu za Boga. Kršćansko krštenje ima dakle donekle veze s rukopolažanjem (poslanjem, blagoslivljanjem, posvećivanjem)²³ vjernika u okviru Isusova učenitva i slijeđenja.²⁴

2.8 Zapečaćenje²⁵

Kad krštenje uključuje ispunjenje Duhom i ovo posljednje razumijemo kao „pomazanje“ (1 Iv 2,20.27) i „zapečaćenje“ (2 Kor 1,21 i dalje; Ef 1,13 i dalje; 4,30), onda i samo krštenje poprima ovaj dodatni element značenja. Ono onda postaje znak pomazanja ili zapečaćenja Svetim Duhom kao „zalog“ – to znači predujam, odnosno garanciju – spasenja, koje je „baština“ svih koji slijede Isusa. Na ovaj način kršteni postaju proglašeni Božjim vlasništvom i podliježu Njegovoj zaštiti. Krštenje time uključuje neraskidivu Božju potvrdu da smo mi ljudi Njegova djeca (Rim

22 ADVENTISTI: „Prigodom krštenja Isus je primio naročito izlivanje Svetoga Duha, koji je označio Njegovo pomazanje ili posvećenje zadatku što Mu ga je Otac odredio. Njegovo iskustvo otkriva nam da krštenje vodom i krštenje Duhom idu zajedno, da je krštenje kome nedostaje primanje Svetog Duha nepotpuno. ... Tako i danas, kad se krštavamo ... mi smo posvećeni ... nebeskom silom poradi širenja vječnog Evanđelja. ... Tada im Sveti Duh daje svoje darove.“ („Što adventisti vjeruju“, str. 129.130.) – LIMA naziva krštenje „obredom predaje Gospodinu“. (TEA, 9)

23 O adventističkom razumijevanju rukopolažanja vidi Rolf J. Pöhler: *Sendung – Segnung – Weihe: K teologiji i praksi rukopolažanja u Crkvi adventista sedmog dana* vidi u: *Die Gemeinde und ihr Auftrag*, nakladnik J. Mager po nalogu Biblijskog istraživačkog odbora Euro-Afričke divizije, Crkve SDA. Studije o adventističkoj ekleziologiji 2, Hamburg 1994, 157-208.

24 Za adventističko razumijevanje krštenja kao „rukopolažanja“ vjernika za svećeničku službu za Boga i svijet vidi G. Oosterwal: *Every Member a Minister? From baptism to a Theological Base*, u *Ministry*, veljača 1980, 4-7; Rex D. Edwards, *Baptism as Ordination*, u *Ministry*, kolovoz 1983., 4-6 i V. Norskov Olsen, *Myth and Truth About Church, Priesthood and Ordination*, Riverside, CA, Loma Linda Univ. Press, 1990, 44.45. Ovi pisci razumiju Isusovo krštenje – uključujući Njegovo posvećenje, opunomoćenje i pripremu za službu – kao predsluku (prototip) kršćanskog krštenja.

25 „Bog dodjeljuje svakom čovjeku pomazanje i obećanje Svetoga Duha, označava ga pečatom i utiskuje u njihova srca predujam njihove baštine kao Božjih sinova i kćeri.“ (TEA, 10)

8,16 i dalje; Gal 3,26.29; usp. Mt 3,12; Mk 1,11; Lk 3,22; Iv 1,34) i „baštinici“ (Ef 1,11; Tit 3,5-7). Ovaj božanski „pečat“ mogu sami prkosno raskinuti samo ljudi.

2.9 Uključenje u „tijelo Kristovo“²⁶

Na koncu krštenje znači uključivanje (*incorporatio*) u „tijelo Kristovo“, odnosno u Njegovu crkvu (*ekkllesia*), kojoj očišćeni, novorođeni i duhom ispunjen čovjek otad pripada (1 Kor 12,12-14; Gal 3,27 dalje; Ef 4,4 i dalje; Kol 3,9-11).²⁷ Pripadnost svakog pojedinog Isusovog sljedbenika i učenika *ekkljesiji* novog saveza temelj je vidljive zajednice vjernih. Prema tome krštenje je u izvjesnom smislu obred inicijacije za ulazak u Božje kraljevstvo, odnosno u područje božanske vladavine (Iv 3,3-5; Kol 1,13 i dalje). Time implicira i prihvaćanje u zajednicu Isusa Krista, u zajedništvo vjernih (Dj 2,41 i dalje). Premda je krštenje djelo i odluka pojedinca, ono je istovremeno korporativan čin izgradnje zajednice. Ovo gledište, prema kojem krštenje ljude čini „udovima“ „Kristova tijela“, direktno djeluje na razumijevanje drugih značenja krštenja. Time naime postaje jasno da ono ove ljude ne gleda samo kao pojedinačna bića ili čak kao autonomne individue, nego istovremeno kao dio univerzalne zajednice vjernih na svim mjestima i u sva vremena, bez koje u biti uopće ne bi mogla postojati.

Tako na primjer krštenik daje svoje priznanje uvijek pred svjedocima – najčešće pred prisutnom crkvom (Dj 2), a u najmanju ruku pred samim krstiteljem (Dj 8,36-38) – a kršteni se otad ubraja u „oblak svjedoka“ koji okružuje Isusove sljedbenike i u vjeri utvrđuje (Heb 12,1). Očišćavajuća kupka uronjavanja spašava „vodom“ sve koji se nalaze u „kovčegu“ (1 Pt 3,20 i dalje). Smrtnu presudu je Krist kao zamjena pretrpio za sve (grčki „mnoge“) (Mk 10,45). Uskrsnuće iz smrti je isto tako zajednički događaj, u kojemu nikome nije osigurana prednost niti je prikraćen (usp. 1 Sol 4,13-18). Zahvaljujući duhovnom obrezanju krštenici odsad pripadaju Božjoj obitelji i domaćinstvu (Ef 2,1,1.22; Kol 2,11-13). Sveti Duh je obećan svima koji vjeruju u Evanđelje, dakle nije ograničen samo na nekolicinu pozvanih (Gal 3,28). Zapečaćenje nas čini Božjom djecom, odnosno sestrama i braćom, koji su zajedno baštinici obećanja (Rim 8,17; Gal 3,26.29; Ef 1,11). Cjelokupna biblijska simbolika krštenja obilježena je ovim zajedničkim gledištem, zbog kojega slijedi spasenje svima. „Krštenje zbog toga treba uvijek proslaviti i razvijati u okviru kršćanskog zajedništva.“ (TEA 13)

26 LIMA: „Kršćansko krštenje je ... integracija u Krista, koji je razapeti i uskrsnuli Gospodin; ono je primanje u novi savez između Boga i Njegovog naroda ... Ono ujedinjuje krštene s Kristom i Njegovim narodom. ... [Krštenje] je oslobađanje za novo čovječanstvo, u kojem su savladani zidovi koji razdvajaju spolove, rase i socijalna stanja (Gal 3,27.28; 1 Ko 12,13).“ (TEA, 9) „Izvršeno u poslušnosti našem Gospodinu, krštenje je znak i pečat zajedništva s našim zajedničkim učeništvom. Svojim vlastitim krštenjem kršćani ulaze u zajednicu s Kristom, jedan s drugim i sa Crkvom svih vremena i mjesta.“ (TEA, 10) „Ono [krštenje] je znak Božjeg kraljevstva i života budućeg svijeta.“ (TEA, 11) – ADVENTISTI: „Krštenje je znak našeg učenništva.“ („Što uče adventisti ...“, 189)

27 Emil Brunner označio je krštenje kao čin „ulaska u zajednicu“, „obred primanja i ulaska u zajednicu“ i „verbum communale, oblika riječi, kojim pojedinac bude učlanjen, preuzet u zajednicu.“ (Das Missverständnis der Kirche, Zürich, Theologischer Verlag, 1951, 80 i dalje, 77.)

2.10 Sudjelovanje u Kristu²⁸

Krštenje u konačnici predstavlja – moglo bi se s pravom reći: prije svega – sudjelovanje, odnosno imati udio (participaciju) u Kristovom životu, to znači u Njegovoj smrti i uskrsnuću (Rim 6,1-11), u Njegovom uzvišenju kao i u Njegovoj svećeničkoj vladavini (Otk 1,5 i dalje; 5,10). Krist je ne samo umro i uskrsnuo *za nas*; otkupljeni su *s Njim* umrli i probuđeni na novi život (2 Kor 5,14 i dalje; Kol 2,12 i dalje), pa ih čak „posadi na nebesima“ (Ef 2,6). Otkad s „Kristom se zaodjenuste“ (Gal 3,27) pripadate mu nerazdvojivo (Gal 5,24). Zato se krštenje vrši – za razliku od Ivanovog krštenja pokajanja – „u ime Oca, Sina i Svetoga Duha“, što znači u spasonosnu zajednicu trojednog Boga. Na ovaj način čovjek bude uključen u spasiteljsko djelo Isusa Krista (Mt 28,19).²⁹

Sudjelovanje s Isusom podrazumijeva poistovjećivanje s Njim. Ovo poistovjećivanje vjernika s Kristom, pouzdano prihvaćanje Njegovog poziva, zauvijek prisna zajednica s trojnim Bogom (Iv 17,3; 1 Iv 1,3; 5,20; 2 Kor 13,73), osigurava im otad sve blagoslove koje čovjek može očekivati od Boga. Tko je sjedinjen s Kristom, ima udjela u svemu što Njemu pripada. U tom smislu je krštenje potpuna sveobuhvatna zapravo obarajuća Božja ponuda čovjeku. Promatrano iz ove perspektive Isusovo vlastito krštenje u Jordanu postaje zapovijed koju s ljubavlju rado ispunjavamo, kao uzor koji potiče na oponašanje (*Imitatio Christi*). Tko je značenje krštenja shvatio kao sudioništvo s Bogom i svojim Kristom, će – kao drvodjelja iz Nazareta – radosna srca „učiniti sve što Bog želi“ i sa svoje strane težiti za krštenjem (usp. Mt 3,15). Može li se nešto drugo zamisliti?

Sažetak

Simboli i znakovi ukazuju na realnost koja je sveobuhvatnija i veća nego što je mi svojim pojmovima i konceptima možemo obuhvatiti i izraziti. Teološki formulirano: Naša ljudska spoznaja uvijek zaostaje za božanskom istinom. Čak i Božje otkrivenje pruža nam samo nepotpunu sliku stvarnosti (1 Kor 13,9-12). Slike i simboli, znaci i usporedbe ipak nam pomažu da nešto naslutimo i razumijemo o mnogoslojnoj stvarnosti, na koju ukazuju. To važi i za krštenje koje ima izražajno snažnu simboliku pokaznog i sudioničkog karaktera. Unatoč svem intelektualnog shvaćanje njegovog teološkog značenja, svjesno shvaćen doživljaj biblijskog krštenja pruža snažno i znakovito iskustvo božanske stvarnosti, koje se u čisto duhovnom zanimanju i raspravljanju obredom krštenja ne može ostvariti (usp. s tim: 4. Forma i provođenje krštenja).

Ovdje iznesen pregled deset biblijski potvrđenih elemenata značenja krštenja jasno pokazuje da ovaj obred s jedne strane treba razumjeti kao znak Božjeg spasiteljskog i darovanog djelovanja na čovjeku, a s druge strane treba važiti i kao simbolički postupak onoga koji teži

28 LIMA: „Krštenje znači sudjelovanje u životu, smrti i uskrsnuću Isusa Krista. ... Zahvaljujući krštenju kršćani se unjavaju u oslobađajuću Kristovu smrt, gdje njihovi grijesi budu pokopani, gdje 'stari Adam' bude razapet s Kristom i moć grijeha bude slomljena.“ (TEA, 9 i dalje) ADVENTISTI: „Krštenjem vjernici doživljuju stradanje našega Gospodina. ... Krštenje simbolizira razapinjanje starog života na križu. Ono nije samo smrt već i ukop.“ („Što adventisti vjeruju ...“, str. 128.)

29 Usporedi s tim Gerharda Dellinga, *Die Zueignung des Heils in der Taufe: Eine Untersuchung zum neutestamentlichen „taufen auf den Namen“* (Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1961); Lars Hartmann, *Auf den Namen des Herrn Jesus: Die Taufe in den neutestamentlichen Schriften* (Stuttgart, Verlag Katholisches Bibelwerk, 1992)

za krštenjem i u njemu ponuđene Božje milosti (1 Pt 3,21). Prema kršćanskom razumijevanju krštenje se doživljava „pasivno“, u teološkom smislu čak „pretrpljeno“ (usp. prije svega 2.3 do 2.5); u konačnici čovjek se daje krstiti, a ne krštava sam sebe. Istovremeno čovjek ipak dolazi – prema praktičanskoj praksi – sam na krštenje i ne bude bez svoje volje ili čak protiv nje doveden do krštenja (Mk 1,5.9). Time nada i težnja za krštenjem, ponovno rođenje i svjedočenje o vjeri čine obje temeljne, dopunjavajuće dimenzije biblijsko-kršćanskog razumijevanja krštenja u svim njegovim iskazivanjima. Oni čine takoreći najmanji zajednički nazivnik biblijskog nauka o krštenju.

Prema tome krštenje ima posla s onim što je Bog za nas učinio i što u krštenju želi učiniti,³⁰ dakle i s reakcijom, na koju smo mi ljudi, s obzirom na Kristov plan spasenja pozvani (Dj 2,36-41).³¹ Božanska riječ spasenja i ljudski odgovor, Njegov poziv i naš pristup, Gospodnji poziv i odaziv Njegovih učenika, Božje obećanje i naše povjerenje, Njegova zapovijed i naša poslušnost, božanska nada i od Boga poklonjena vjera čine cjelinu koja dolazi vidljivo i čujno do izražaja u krštenju. U obredu krštenja čovjek dopušta da se s njim dogodi nešto posebno, on u vjeri prihvaća ponuđeno spasenje. Ali to čini kao osoba koja je – pod primamljujućim utjecajem Svetog Duha – odlučila ozbiljno prihvatiti Božju ponudu i pouzdati se u Njegovo obećanje. Ukratko i obvezujuće rečeno: „Krštenje je istovremeno Božji dar i naš ljudski odgovor na ovaj dar.“ (TEA, 11)³²

Ono što obje strane simbolike krštenja tako tijesno povezuje kao poslovično dvije strane jedne medalje, jest biblijska misao o savezu, koja je – kako smo to vidjeli pod 2.5 – najčešće neizgovorena, ali ipak se neprijeporno nalazi u temelju novozavjetnog razumijevanja krštenja. Krštenje zapečaćava ulaz pojedinca u novi savez koji je na križu učinjen s cijelim čovječanstvom. Zapravo je Bog u Kristu već pomirio svijet sa sobom, ali to za čovjeka može postati djelotvorno tek onda ako se on sa svoje strane dade pomiriti s Bogom (2 Kor 5,19 i dalje). Kod Gospodnje večere ostvaruje se okupljena zajednica –to znači oni koji su kršteni u Kristu – u novom zavjetu, koji je na Golgoti zapečaćen Isusovom krvlju (1 Kor 11,29). Ali ulaz pojedinca u ovaj savez s Bogom zbiva se dragovoljno u vjeri potaknutoj Duhom; on mu nije naređen niti nametnut, jer krštenje je poziv na gozbu, a ne na sud. Kad se postavi pitanje: „Što da činimo?“, biblijski odgovor glasi: „Svatko od vas neka se krsti.“ (Dj 2,37 i dalje.)

Uz to je trebalo postati jasno, da kršćansko krštenje osim osobne dimenzije posjeduje funkciju i značenje koje stvara zajednicu. Ono ne samo što povezuje čovjeka kao pojedinca s trojednim Bogom, nego istovremeno stvara novu zajednicu među ljudima, koji su odsad međusobno povezani kao „tijelo Kristovo“. Prije svega Pavao se ne umara da u svojim pismima stalno upo-

30 Krštenje ima simboličan karakter. Voda i uronjavanje (pokop u krštenju) su znakovi Božjeg djelovanja na ljudima.“ (Grundbegriffe von A-Z, 284.)

31 Ovdje se misli na mnoge Isusove pozive da ga osobno slijede (Mt 4,18-22 i dalje; Mk 2,14 i dalje; Lk 9,57-62 i dalje; Iv 8,12; 12,26), na usporedbe o svadbi odnosno Gospodnjoj večeri (Mt 22,1 i dalje; Lk 14,16 i dalje), kao i ponovljenom biblijskom upozorenju o samovoljnom otvrdnuću srca (Ps 95,7-9; Heb 3,7 i dalje; 4,7).

32 Prema H. Heinzu u krštenju se ujedinjuju – kao i kod drugih „kršćanskih znakova“: Gospodnje večere/ pranje nogu i polaganje ruku/pomazanje – karakter božanskog obećanja i ljudske obaveze propovijedanja. Jedno je obećanje, a drugo odgovor.“ “ (Hans Heinz, *Kirchliche Sakramente oder neutestamentliche Worthandlungen?*, u *Abendmahl und Fusswaschung. Studien zur adventistischen Ekklesiologie*, vol. 1, nakladnik Gemeinschaft der STA, Euro-Afrika-Division. Biblisches Forschungskomitee, Hamburg 1991.,107.)

zorava mlade zajednice na to da spasenje koje je Krist donio i koje su krštenjem u vjeri primili, ne dozvoljava nikakvo povlačenje u privatnu sferu, u odvajanje od drugih vjernika. U stvari je središnja zadaća Evanđelja da od u Kristu krštenih izgradi novu zajednicu, ujedinjen narod, u stvari novo čovječanstvo, koje je obilježeno jedinstvom, jednakošću i bratskom ljubavlju jednog s drugim i prema drugome. (Rim 9–15, 1 Kor 1 i 12–14, Ef 2 i 4.)

Kao što krštenje u sebi sjedinjuje božansku potvrdu i čovjekov odgovor, tako ono u spašavanju pojedinca istovremeno potvrđuje Božju spasiteljsku namjeru za cijeli svijet. Različiti elementi značenja krštenja čine na svoj način jasnim osobno-individualan, kao i zajedničko socijalno usmjerenje Evanđelja. “Da” kojim je čovjek odgovorio Bogu, uključuje prihvaćanje bližnjega kao brata i sestru. Na ovaj način krštenje odražava ne samo ponovno karakter odnosa s Bogom zasnovanog na riječi i odgovoru, nego i spoznaju da spasiteljsko djelo koje je Krist učinio ima pred sobom ne samo dobro zajednice nego i spasenje pojedinca. Drugim riječima soteriologija vodi ekleziologiji. Na slikovit način krštenje potvrđuje bitne sadržaje Evanđelja i time naglašava dijaloški i komunalni karakter vjere u Isusa Krista.

Ako se pitanje za smislom i značenjem krštenja iz biblijsko-teološkog gledišta smatra kao prvi odgovor, onda iz toga proizlaze nova razmišljanja, povezana s praktičnim posljedicama iz onoga što je dosad rečeno. Prije svega treba pitati za moguće preduvjete, odnosno uvjete za krštenje. Tko može i treba biti kršten? S druge strane radi se o njegovoj konkretnoj formi i provođenju, dakle o samome obredu. Kako može i kako bi trebalo izgledati krštenje, da bi njegov prvi smisao došao do izražaja? I u konačnici treba postaviti i pitanje o (ne)ponovljivosti kršćanskog krštenja. Je li ono jednokratni čin ili može pod izvjesnim okolnostima biti ponovljeno i obnovljeno? Ova tri pitanja trebamo u nastavku ukratko obraditi i tako pojasniti neke bitne implikacije o dosad rečenome.

3. Preduvjet i uvjet za krštenje

Kako je već postalo jasno, krštenje predstavlja inicijacijski obred za uključenje u *eklesiju* (usp. gore 2,9). Ali kome je zapravo namijenjen? Tko može i treba biti kršten, a tko ne? Koje preduvjet(e) i uvjet(e) spominje Novi zavjet za krštenje?

Odgovor inače nije jednostavan. „Vjera u Isusa“ predstavlja jedini uvjet i nezaobilazni preduvjet za krštenje (Mk 16,16; Dj 8,37 i dalje; 16,30 i dalje). Ali što je „vjera“? Prema novoza-vjetnom shvaćanju ona nikako nije ljudsko djelo, koje treba nešto ostvariti kod Boga. Ona je više slična praznim rukama, koje primaju što netko drugi daje. Prema tome vjera je potvrdni odgovor čovjeka na spasenje koje mu je ponudilo Evanđelje. Ona nastaje kod slušanja vijesti spasenja (Lk 7,29; Dj 2,37 i dalje; 18,8; Rim 10,17; Gal 3,1-3; Ef 1,13) i od samoga Boga djeluje preko Svetoga Duha (Fil 2,13). Kod približeg promatranja moguće je razlikovati tri dijela vjere, koja obuhvaćaju prošlost, sadašnjost i budućnost, a međusobno su isprepletene i zajedno čine cjelinu.

3.1 Pokajanje i obraćenje

Pokajanje i obraćenje predstavljaju temeljni preduvjet za krštenje. Ivan Krstitelj je propovijedao „krštenje pokajanja“ (Mk 1,4 i dalje; Lk 3,3). Njemu je prethodila spoznaja i priznanje vlastite

krivice; ono je stavilo na prvo mjesto molbu za oprostjenje i od strane Krstitelja bilo je povezano s očekivanjem da će unutarnje obraćenje (promjena mišljenja) naći svoj odraz u praktičnom ponašanju („pravedni plod/plodovi pokajanja“) (Mt 3,2.8.10 i dalje; Lk 3,8-14).

Oslanjajući se na to Luka ponavlja izraz „pokajanje“ u vezi s kršćanskim krštenjem vjerom. Za njega propovijedanje Evanđelja jednako završava s ozbiljnim pozivom na pokajanje i obraćenje (Lk 24,47; Dj 2,38; 3,19; 5,31), koji dolaze do izražaja kroz „djela dostojna obraćenja/pokajanja“ (Dj 26,20). Obraćenje tako znači odvratanje od „opačina“ (Dj 3,26), obraćenje „od tame k svjetlosti“ (Dj 26,18) i obraćenje Bogu (Dj 11,21; 15,19). Ono je posljedica djelovanja Svetog Duha, koji jedini može ljude preobraziti u unutrašnjosti i naknadno promijeniti (Rim 12,1 i dalje).

3.2 Vjera i priznanje

Prema Marku Isusova propovijed o Božjem kraljevstvu bila je povezana s pozivom: „Obratite/pokajajte se i vjerujte evanđelju.“ (Mk 1,15.) Vijest o spasenju vjerom znači prihvatiti je (Dj 10,46). Vjera i priznanje su praktički sinonimi (Rim 10,9 i dalje); one nalaze svoj izražaj u krštenju, koje je sa svoje strane čin vjerovanja i priznanja (Dj 8,37 i dalje; 16,30-34). Božje „ja“ prema nama u krštenju i naše „ja“ prema Njemu pripadaju zajedno. Zbog toga nekrštenje nije razlog za gubitak mnogih, nego nedostajuća vjera (Mk 16,16; Iv 16,9) i odbijanje da priznaju Krista (Mt 10,32 i dalje; Lk 12,8 i dalje).

Prema tome je vjera osobni čin povjerenja u Boga, koji se u otvorenom priznanju kao i djelotvornoj ljubavi pokazuje kao autentičan (Gal 5,6). Istodobno vjera predstavlja čin poslušnosti prema Božjoj ponudi-zapovijedi. Zato se može govoriti i o „poslušnosti vjere“ (Rim 1,5; 15,18). U razlici prema krštenju kao vanjskom znaku vjere, sama vjera je kao priznanje vjere³³ preduvjet za ulazak u novi savez i ostvarenje spasenja po Kristu (Iv 3,15 i dalje).³⁴

3.3 Predaja i posvećenje³⁵

Ispovijedana vjera uključuje predaju života Kristu, koji odsad u vjerniku živi, djeluje i vlada (1 Kor 3,23; 6,20; Gal 2,20). Ova predaja ili posvećenje slično je žrtvi koja se prinosi Bogu (Rim 6,13.19; 12,1 i dalje). Njemu pripada i „poslušnost“ nasuprot „nauku“ Evanđelja (Rim 6,17; Mt 28,19 i dalje; Dj 2,42).³⁶ Krštenje zapečaćuje odnos prema Kristu i Njegovoj zajednici; ono je molba (*eperôtāma*) i savez dobre savjesti s Bogom (1Pt 3,2' i dalje); ono znači zajedništvo s Kristom i pripadnost Njegovom „tijelu“ (Ef 1,22 i dalje; 4,15 i dalje; Kol 1,18). Ono uključuje

33 Uobičajena adventistička krštenička formula zbog toga glasi: „Na priznanje tvoje vjere krštavam te u ime Oca, Sina i Svetoga Duha. Amen.“

34 Iz toga se daje zaključiti da krštenje može biti označeno kao *necessitas relativa*, što znači kao samo uvjetno (spasiteljski) nužno, pošto ono samo ne predstavlja spasiteljski čin, nego ga oslikava i objavljuje (usp. Lk 23,43). „Krštenje ima nužnost jedne čujno nezaobilazne zapovijedi (*necessitas praecepti*), ali ne nužnost nekog nezaobilaznog sredstva (*necessitas medii*).“ (Karl Barth, *Die kirchliche Lehre von der Taufe*, 3. izd.; Zollikon-Zürich, Evangelischer Verlag, 1947, 15)

35 LIMA: Krštenje je „obred predaje Gospodinu“. (TEA, 9) „Osobno obveza je nužna za odgovorno članstvo u Kristovom tijelu.“ (TEA, 11)

36 Zato „podučavanje predstavlja bitan dio pripreme za krštenje“. („Što adventisti vjeruju ...“, str.188)

obećanje vjernosti/svečano obećanje³⁷ dano Kristu, koji zapečaćava kraj saveza s Bogom³⁸ i time postaje znak prepoznavanja (znak saveza) učeničkog odnosa između Krista i krštenoga.

Zaključak

Obraćanje Bogu, priznanje vjere i odluka za aktivno pripadanje Isusu predstavljaju prema biblijskom uzoru jedan od osnovnih preduvjeta za primanje krštenja. Ovaj posljednji unaprijed time određuje osobnu sposobnost spoznaje i odlučivanja (punoljetnost) čovjeka, da je promijenio smjer svog života, da je priznao Isusa Krista za Gospodara svog života i da ga želi slijediti. Ne raduju se samo na Nebu za svakoga tko tako teži za krštenjem (Lk 15).³⁹

Za crkvenu raspravu o krštavanju djece vidi Karl Barth, „Die kirchliche Lehre von der Taufe“, 3. izd., Zollikon-Zürich, Evang. verlag, 1947; Kurt Aland, „Die Säuglingstaufe im Neuen Testament und in der alten Kirche“, 2, pregledano. Izdanje München, Kaiser 1963; Kurt Aland, „Taufe und Kindertaufe“, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1971. Među ovim istaknutim kritičarima krštavanja djeteta imamo renomirane zagovornike. Vidi Oscar Cullmann, „Die Tauflehre des Neuen Testaments: Erwachsenen- und Kindertaufe“, Zürich, Zwingli-verlag, 1948; Joachim Jeremias, „Hat die Urkirche die Kindertaufe geübt?“, 2., potpuno novo obrađeno izdanje. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1949; Joachim Jeremias, „Die Kindertaufe in den ersten vier Jahrhunderten“, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1958. Joachim Jeremias, „Nochmals: Die Anfänge der Kindertaufe“, München, Kaiser, 1962.

4. Oblik i provođenje krštenja

Kako može, odnosno treba li se kršćansko krštenje vježbati da bi njegov stvarni i mnogostruki smisao primjereno i zorno došao do izražaja? Koji je od tri oblika krštavanja, koja se zbog različite primjene vode razlikuju – škropljenje (*aspersion*), polijevanje (*affusion*) i uronjavanje (*immersion/submersion*) – najprikladniji da istakne značenje krštenja? Koje mjesto uopće pripada obredu krštenja? Kako se međusobno ponašaju bit i oblik krštenja?

4.1 Bit i oblik krštenja

Kao kod svih bogoslužbenih čina, tako je i kod krštenja umjesno i važno raspitati se oko usklađenosti sadržaja i forme, suštine i izražaja, teologije i prakse. Naime, samo kad se smisao/

37 „As Christians submit to the solemn rite of baptism, He [Christ] registers the vow that they make to be true to Him. This vow is their oath of allegiance.” (Ellen G. White, *Evangelism* [Washington, D. C.: Review & Herald Publ. Assn., 1946], 307.) Usp. s time „Die Taufe – Bekenntnis oder Gelübde?“, *Adventecho*, ožujak 1991, 4-6. Adventisti ne poznaju određeno priznanje vjere (Credo), ali 27 vjerskih osvjedočenja predstavljaju obavezan temelj za upute o krštenju. Vidi zato *Adventistički crkveni priručnik*, 1992, pogl. 2 i 5.

38 Novi zavjet često govori o novom, boljem i vječnom savezu (Heb 8,6 i dalje; 9,15; 12,24; 13,20; usp. Mt 26,28; Lk 22,20; 1 Ko 17,25), koji je Bog u Kristu sklopio s ljudima. Ulazak vjernih u ovaj savezni odnos može se usporediti sa sklapanjem braka (Iz 54,5 i dalje; Hoš 2,21 i dalje; Ef 5,21-33).

39 „S obzirom da se ljudi u nekom određenom uzrastu razlikuju po svojoj duhovnoj zrelosti, neki su spremni za krštenje u ranijoj dobi no drugi. Stoga ne možemo postaviti neki utvrđeni minimum uzrasta za krštenje.“ („Što adventisti vjeruju ... 131.) Adventisti odbijaju krštavanje dojenčadi i nepunoljetnih osoba. LIMA se naprotiv zalaže za priznavanje krštenja onih koji vjeruju i dojenčadi kao jednakopravne alternative uz tvrdnju da se osobno priznanje vjere u nekom kasnijem trenutku „očekuje“,odnosno „bude dano“ (TEA, 12-15). Da stvarnost najčešće izgleda drukčije također je očito kao i ograničavanje slobode odlučivanja pojedinca.

značenje i izgled/obred krštenja uzajamno slažu, ono može djelotvorno ukazati na razlog zašto je dano i uvedeno kao znak. To važi tim više što krštenje predstavlja vanjski čin, kojemu – kao što smo vidjeli – odgovara unutarnji proces kod kandidata za krštenje, koji prethodi obredu, odnosno prati ga.⁴⁰

Kao simbol i zorni prikaz, obred krštenja treba jasno prikazati dublje značenje krštenja. Ono je u izvjesnom smislu *verbum visibile*, slikovita riječ, propovijed bez riječi, kod koje sam čin ima takvu izražajnu snagu i kojemu je sadržaj Evanđelje o ponudi spasenja u Isusu Kristu. To znači da se oblik krštenja (obred primjene vode) ne može, odnosno, ne bi trebalo promatrati neovisno o njegovom sadržaju (njegovog teološkog značenja). Naprotiv, kod samog krštavanja treba paziti da u njemu slikovito prikazano Evanđelje o spasenju – to znači o Božjem spasiteljskom činu, djelotvornom u vjeri – što je moguće jasnije i razumljivije dođe do izražaja.

S tim u vezi je značajno temeljno teološko pitanje, treba li krštenje – jednako kao i Gospodnju večeru – razumjeti kao običan simbol (kao očigledno uprizorenje), u vjeri djelotvoran znak (postupak koji prouzrokuje ono što predstavlja) ili kao sakrament (samodjelotvorno sredstvo milosti za oprostjenje grijeha). U ovom posljednjem slučaju dolazi u najmanju ruku do podudarnosti između obreda i značenja, pošto se samo krštenje po njegovom izvršenju smatra važećim i djelotvornim. Ali ako ga se razumije kao prikazivanje znaka, jedva se može zanemariti moguće točna usklađenost forme i iskaza, ako se njegov smisao i djelovanje ne trebaju izgubiti.⁴¹

Iz Novog zavjeta je nemoguće izvesti sakramentalno razumijevanje krštenja u smislu jednog običnog izvršenja djelotvornog sredstva milosti (*ex opere operato*).⁴² Božja milost nije neka tvar ili lijek, koji se tjelesno primjenjuju na grešniku; naprotiv Biblija njime označava Božji dobrohotan stav prema grešniku, kojega u svojoj ljubavi prima i u Kristu spašava (Izl 33,19; Rim 3,24; Ef 2,5-9). U protivnom je obred krštenja više samo neka slika ili simboličko djelo, jer ukazuje ne samo na „evanđelje milosti Božje“ (Dj 20,24), već onome koji vjeruje daje direktni udio u njemu. Tako je, na primjer, pranje grijeha i spašavanje iz propasti u biblijskom obredu krštenja ne samo upečatljivo prikazano, nego je u vjeri doista djelotvorno (Dj 2,38; 22,16; Ef 5,26 i dalje; 1 Pt 3, 20 i dalje).

40 Upotrebom slike krštenja treba prikazati što se kod spašavanja dogodilo unutra, nevidljivo. ... U krštenju vodom se izvana odražava ono što se kod novorođenja događa unutra u čovjeku.“ (Franz Stuhlhofer, *Symbol oder Realität? – Taufe und Abendmahl*, Berneck, CH, Schwengeler-Verlag, 1988., 27.29.)

41 O pitanju „sakramentu krštenja“ raspravlja se kontroverzno od Reformacije u 16. stoljeću i do danas ima različite odgovore. Mišljenja sežu od rimokatoličkog gledišta (sedam sakramenata koji samom primjenom [*ex opere operato*] djeluju spasiteljski, preko luteranskog i reformiranog shvaćanja (dva sakramenta [krštenje i Gospodnja večera]) koji su djelotvorni samo u vjeri [*e fide operata*], pa sve do Zwinglijevog protusakramentalnog stava (krštenje i Gospodnja večera su samo znakovi obaveze). Adventistički stav je blizak Zwinglijevom shvaćanju, prema kojemu slikoviti prikaz nije nikakvo sredstvo milosti, već predstavljaju samo jedan drugi prikaz propovijedane riječi. (Usp. Hans Heinz, *Kirchliche Sakramente oder neutestamentliche Worthandlungen? u Abendmahl und Fusswaschung*, Studien zur Ekklesiologie 1. Nakladnik Gemeinschaft der STA, Euro-Afrika-Division, Bibl. Forschungskomitee [Hamburg, Saatkorn, 1991], 91-107).

42 To je i shvaćanje adventista: „Jedno formalno, instrumentalno, magično-slično čaroliji, o osobnoj-priznavajućoj vjeri neovisno ulijevanje milosti putem nekog sredstva (sakramenata) Sveto pismo ne poznaje.“ (Isto, str. 107.)

U razlikovanju od Gospodnje večere s opširnim obredom s kruhom i vinom kao i pratećim riječima blagoslivljanja i tumačenja, krštenje se sastoji od samo jednog kratkog čina, povezanog s jednom kršteničkom formulom;⁴³ njoj prethodi priznanje vjere. Sve ostalo je liturgijska izgradnja bogoslužbene svečanosti, a ne konstitutivni element (usp. s time TEA, 15-17: „Proslava krštenja“). Pa i zbog toga postaje značajno da obred krštenja sam čuva slaganje vanjskog oblika s teološkim sadržajem i time za svakoga promatrača ostaje, ako je moguće, razborit i objašnjava sam sebe.

4.2 Krštavanje škropljenjem ili polijevanjem

Krštavanje škropljenjem ili polijevanjem može se osvrnuti na dugu tradiciju. Ono je našlo ulaz u Crkvu u prvim stoljećima i otad predstavlja najrašireniji oblik krštenja, osobito što se iz praktičnih razloga primjenjuje na dojenčadi i maloj djeci. (U pravoslavnoj crkvi novorođenčad se do danas krštava trostrukim uronjavanjem.) Na drugoj strani kod *aspersije/afusije* fali osvjedočavajući biblijski razlog, kao i teološko davanje smisla tom obredu, te odstupanje od prakršćanske prakse krštavanja. K tome se događa da kod krštavanja nepunoljetnih krštenik nije ispunio biblijske preduvjete za krštenje (pokajanje/obraćenje, vjera/priznanje, predanje/posvećenje). Time otpada ono što pripada osobnom odgovoru grešnika Božjem pozivu na pokajanje i Njegovo ponudi spasenja.

Još jedan teški nedostatak *aspersijskog* i *afusijskog* krštenja leži u tome što se bogati teološki sadržaj kršćanskog krštenja može izraziti samo na ograničen način. Škropljenju i polijevanju sasvim su bliske dvije misli o obredu čišćenja (usp. Ez 35,25 i dalje; Heb 10,22), pa ipak se dramatično iskustvo smrtnog (suda), pokopa, uskrsnuća, ponovnog rođenja i ispunjenja duhom može na ovaj način teško ili se uopće ne može zorno prikazati. Osim toga, ovaj oblik krštenja ostvaruje samo formalno-instrumentalnu (sakramentalnu) potporu razumijevanju, prema kojem voda krštenja sama po sebi pere grijeha i poklanja oprostjenje – neovisno o predaji života krštenika, kako ona jasno dolazi do izražaja u krštavanju uronjavanjem. Naprotiv, prema novozavjetnom shvaćanju do oprostjenja dolazi osobnom vjerom u prihvaćanje Isusove krvi, koja je na Golgoti prolivena za nas ljude (1 Pt 1,18 i dalje; 1 Iv 1,7; Heb 9,14; Otk 1,5).

4.3 Krštenje spuštanjem u vodu i uronjavanjem

Za razliku od *aspersije* odnosno *afusije* daju se različiti elementi značenja kršćanskog krštenja kod obreda uronjavanja bitno jasnije prepoznati. To važi posebno za teološku koncepciju kupke očišćenja, smrti i suda, pokopa i uskrsnuća, ponovnog rođenja i ispunjenja Duhom. Kod uronjavanja ovim slikama i pojmovima prikazana istina Evandjelja biva upečatljivo izražena. Uz to dolazi da samo krštenje punoljetne osobe omogućuje osobno priznanje/svjedočanstvo krštenika. Takva bogoslužja krštenja su najčešće dojmiljivi događaji koji i kasnije djeluju, kako na samog krštenika (sjetimo se samo duhovno-emocionalnog značajnog čina uronjavanja i izlaženja) već i na Crkvu koja sudjeluje i na njezine goste. Prakršćanski obred krštenja posjeduje od samog početka i djelovanja snažno misionarsko ozračje, koje nedostaje krštenju nepunoljetne osobe.

43 LIMA: „Krštenje se obavlja vodom u ime Oca, Sina i Svetoga Duha.“ (EA,15) – Adventisti se isto tako drže ove upute iz Mateja 28,19 (Grundbegriffe von A-Z, 285).

Svemu tome nasuprot ipak stoji činjenica, da je krštenje zbog uronjavanja neobično i zahtjevnije. Za mnoge je ono neugodno, možda čak i mučno. U izuzetnim slučajevima nije ni provedivo, na pr. kod teško bolesnih. Ovdje ipak treba pitati predstavljaju li takva razmišljanja valjan razlog. Ne govori li mnogo toga u prilog tome da se izabere praksa krštavanja koja je više nego svaka druga biblijski dokazana, povijesno sačuvana i teološki najizražajnije? Konačno samo je krštavanje uronjavanjem i vjerom u potpunom skladu s praksi kršćanskom praksom krštavanja. Pojednostavljeno rečeno, ali ipak jasno: „Ako krštavamo zato što je to Bog naredio, onda trebamo krštavati *tako kako je Bog odredio*.“⁴⁴

Zaključak

Praksi krštavanja punoljetnih osoba uronjavanjem prema tome nije samo „u novozavjetnim spisima najjasnije potvrđena praksa“⁴⁵ – zapravo jedina potvrđena praksa; ona zorno i dojmljivo donosi do izražaja i teološko značenje. To se ne može u istoj mjeri reći za škropljenje i polijevanje, jer se kod tih oblika bitni elementi u krštenju objavljenom u Evanđelju uopće ne mogu prikazati. „Samo kad se krštenje provodi u obliku uronjanja, prepoznaje se njegovo potpuno značenje.“⁴⁶ Barem je samo ovdje dana čitava kongruencija između vanjskog oblika i bitnog sadržaja, znakova i pokazanog. To važi kako za Božjom riječju izvršeno očišćenje, spasenje, obnovu života i ispunjenje Duhom, kao i za čovjekov odgovor na spasenje ponuđeno u Evanđelju.

Isusovo ponašanje može i u ovom pitanju služiti kao predlika koja poziva odnosno zahtijeva oponašanje, slično kako se to događa kod Gospodnje večere i pranja nogu (Iv 13,13-17; 1 Kor 11,23-26). „Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost.“ (Mt 3,15.)⁴⁷ Njegov nalog: „Učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih ...“ (Mt 28,19 i dalje) važi za Njegove sljedbenike svih vremena. Tko je namjeravao prezreti ono što mu je Isus namislio, i ne slijediti primjer kao i učenje Isusa i Njegovih apostola? (Lk 7,29 i dalje; Rim 6,17.)

44 Stuhlhofer 96, prim. 32. Grčka riječ *baptizo* (subst. *ho baptismós*) znači uroniti. Biblija je stalno primjenjuje u ritualnom smislu. (Walter Bauer, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments* [Berlin, Töpelmann, 1963]). U LXX nalazimo je u 2 Kr 5,14 (Naaman); Iz 21,4; Judith 12,7 i Sirach 34,30. U Novom zavjetu primjenjuje se i za židovska obredna pranja (Mk 7,4; Lk 11,38). Prema Mk 1,9 Isus je dao Ivanu na Jordanu da ga krsti – doslovce „u Jordan unutra“ – uroniti. Mt 3,16 dopunjuje da su oba nakon toga izašla iz ovde, „izade Isus iz vode“. I Filip i dvorjanin „sidoše u vodu“ da onda opet „izidoše iz vode“ (Dj 8,38 i dalje). Da se pritom radilo o krštavanju uronjavanjem proizlazi iz Ivana 3,23, gdje je izvješteno da je Ivan krštavao „jer ondje bijaše mnogo vode“.

45 TEA, 12. Točno je: „Ne može se isključiti mogućnost da je u novozavjetno vrijeme prakticirano krštavanje djece.“ (Isto.) Ali je isto tako točno da za to ne postoji ni jedan konkretan dokaz ili direktna uputa. Da su pri takozvanim „kućnim krštenjima“ (Dj 16,15,31 i dalje; 18,8; 1 Kor 1,16) krštavana i nepunoljetna djeca, čisto je nagađanje, koje se s obzirom na novozavjetni nauk o krštenju čini upitnim.

46 Alfred Plumer, *A Critical and Exegetical Commentary of the Gospel According to St. Luke* u *The International Critical Commentary*, nakladnik S. R. Driver, Edinburgh, T&T Clark, 1981, 88; citirano u „Što adventisti vjeruju ...“ 274. „Nepobitan razlog za krštavanje uronjavanjem je teološke vrste ... Svako drugo provođenje ovog obreda više ne bi odgovaralo dubokom biblijskom smislu.“

47 Isus „je kršten iz solidarnosti s grešnicima, da bi ispunio svaku pravednost“. (TEA, 9)

5. Jednokratnost i obnovljeno krštenje

Na kraju ovog razmatranja o teološkom značenju krštenja i njegovih implikacija za kršteničku praksu, treba još samo jedno pitanje razmotriti, koje za većinu crkava ne predstavlja uopće nikakvu temu: Važi li za nju krštenje u principu ipak jednokratno i neponovljivo.⁴⁸ Teologija i krštenička praksa slobodnih crkava (baptista, adventista i drugih) pruža time povod da si postave ovo pitanje.⁴⁹ Da li je jednom učinjeno krštenje pod izvjesnim prilikama ponovljivo ili ga iz teoloških razloga u biti treba odbiti i bez obzira na sve izbjegavati? Koji razlozi govore za, odnosno protiv ponavljanja krštenja?

5.1 Jednokratnost i neponovljivost

Ukoliko krštenje sadrži odobrenje Božjeg primanja i oprostjenja, ponavljanje zapravo teološki nije opravdano. Jer to bi značilo da Bog svoju jednom danu riječ uzima natrag, svoju milost povlači, da čovjeka više ne smatra Božjim djetetom. To opet proturječi misli o savezu prema kojemu je Bog pouzdan, vjeran i istinit – i to usprkos ljudskom nevjerstvu (Ps 108,5; Hoš 2,21 i dalje; Rim 3,3; 2 Tim 2,13). Kad je kušač u pustinji izrazio sumnju u važeći Božji iskaz o Isusu, On je odbio išta učiniti da iznova dobije potvrdu. Štoviše, pozvao se na izgovorene riječi pri krštenju (Mt 3,16–4,4). Možemo li mi učiniti nešto bolje nego se u kriznim trenucima života vjere podsjetiti na neopoziva obećanja i držati se onoga što nam je Bog prigodom krštenja dao?

I različiti elementi značenja kršćanskog krštenja, kojima je sadržaj Božje milostivo postupanje s čovjekom, podvlače jednokratnost zbijanja potvrđenog u krštenju. Radilo se o očišćenju od grijeha (Heb 1,3), smrtnoj presudi (Iv 5,24), pokopu i ukrsnuću s Kristom (Kol 2,12), duhovnom obrezanju (Kol 2,13) i novorođenju (Iv 3,3-5), ispunjenju (Tit 3,5 i dalje) zapečaćenju (Ef 1,13 i dalje) Svetim Duhom, pripajanju Kristovu tijelu (1 Kor 12,13) ili sudioništvu s Kristom (Mt 28,19) – svaki se put radi o događaju koji je čovjek jednom zauvijek doživio, koji u svome djelovanju još uvijek traje i time nema potrebe za ponavljanjem. „Ali oprali ste se, ali posvetili ste se, ali opravdali ste se u imenu Gospodina našega Isusa Krista i u Duhu Boga našega.“ (1 Kor 6,22; usp. Kol 1,13 i dalje.)

5.2. Ponavljanje krštenja kao biblijsko ispunjenje

Na svojem trećem misionarskom putovanju Pavao je u Efezu sreo neke učenike koje je Ivan krstio u pustinji. Nakon što ih je apostol poučio, dali su da ih on krsti „u ime Gospodina Isusa“, nakon čega su primili Svetoga Duha (Dj 19,1-6). To je jedini biblijski primjer ponovnog krštenja. Ali u tom slučaju nije ponovljeno kršćansko krštenje, već Ivanovo krštenje pokajanja, koje je zamijenjeno dubljim shvaćanjem krštenja. U tom pogledu se ovaj slučaj teško može

48 LIMA govori o neponovljivosti sakramenta krštenja: „Krštenje je neponovljivi obred. Svaku praksu koja bi se mogla smatrati 'ponovnim krštenjem', mora se izbjegavati.“ (TEA, 14)

49 Živahnu diskusiju po ovom pitanju iz baptističkog gledišta nalazimo u James Emery White, *Rebaptism in the Life of the Church*, Search 19 [Proljeće 1989], 24-33 i Bill Stancil, *Rebaptisms in the Southern Baptist Convention: A Theological and Pastoral Dilemma*. Perspectives in Religious Studies 21,2 (1994), 127-141. Stancil se veoma kritički odnosi prema trendu kod južnih baptista (SAD), koji ponovno krštenje primjenjuju kao prokušano – ali u biti nedjelotvorno – sredstvo protiv strahova, sumnje u vjeru i osjećaja krivnje. Prema njegovom mišljenju je obnova kršteničkog zavjeta i bez ponavljanja krštenja moguća i smisljena.

primijeniti kao izravan primjer za ponavljanje krštenja u kršćanskom kontekstu, u kojem se isto krštenje provodi dva ili više puta.

Doduše i danas ima situacija u kojima je jedna vrsta ponavljanja krštenja u najmanju ruku pojmjljiva, ako ne izgleda čak i zapovjedbno. Tako se, na primjer, postavlja pitanje može li se krštenje djeteta, odnosno dojenčeta biblijski gledano smatrati važećim, s obzirom da kod njega nedostaje karakter priznanja/svjedočenja što se samog krštenika tiče. Ako Božja riječ (ponuda/obećanje spasenja) kod krštenika ostane bez odgovora (pokajanje/vjera/predaja), onda se u biblijskom smislu ne može govoriti o doživljaju spasenja (Iv 17,3; Rim 10,10; Heb 11,6). Krštenju nepunoljetne osobe nedostaje jedan odlučujući element (obraćenje/priznanje, posvećenje), pripajanje Kristovom tijelu zbiva se bez voljnog pristanka dojenčeta, biblijski preduvjet za krštenje ostaje neispunjen. Zato je teško ovaj obred označiti kao potpuno važeće krštenje, pogotovu ako se pritom misli na biblijsko-teološko gledište. Kasnije provedeno krštenje vjerom prema tome nije ponovno krštenje već ga treba smatrati prvim krštenjem.

Slično pitanje odnosi se na obred škropljenja ili polijevanja. S obzirom da mu je u krštenju slikovito naviješteno Evanđelje nepotpuno prikazano, nedostaje mu potrebno slaganje s biblijsko-teološkom simbolikom krštenja, i onda kad se pri *aspersiji/afusiji* punoljetnoj osobi ne može osporiti mogućnost priznanja i svjedočenja. Tako bi svakako bilo pogrešno autentičnost vjerovanja/priznanja kao i predaje htjeti čvrsto povezati s nekim određenim obredom, kao s druge strane kasnije izvršenje obreda krštenje (uronjavanjem) označiti kao "ponovno krštenje" protivno Svetom pismu. To prije svega važi onda kad s biblijskim načinom krštavanja ide i biblijsko-teološko razumijevanje krštenja, koje je teško prepoznatljivo kod škropljenja/polijevanja.⁵⁰

5.3. Ponavljanje krštenja kao obnova saveza

Jedna druga varijanta obnove krštenja ima veze sa situacijama, kad netko teži za ponavljanjem krštenja, jer bi svoj životni savez s Bogom želio od temelja obnoviti. To je onda slučaj kad je postojalo potpuno odvrćanje od kršćanske vjere, koje je u međuvremenu iskrenim pokajanjem i obnovljenom predajom savladano. U takvoj situaciji ne iznenađuje ako se s drugim obraćenjem i iskrenom obnovom vjere pojavljuje težnja za krštenjem, koju treba razumjeti kao obnovu saveza. Je li takvo *da capo* teološki i dušobrižnički opravdano ili je takve vrste motivirano „ponovno krštenje“ – a u ovom slučaju se stvarno radi o takvom krštenju – pogrešno shvaćeno odnosno zloporaba kršćanskog krštenja?

Kao što smo već spomenuli, za većinu kršćanskih crkava je obnovljeno krštenje – bez obzira na okolnosti – uvijek isključeno, u stvari nezamislivo. Nju se smatra svetogrđem i izdajom biblijskog nauka, prema kojemu postoji samo „jedno krštenje“ (Ef 4,5). Dok su otpad od vjere, obnovljeno pokajanje i povratak u krilo Crkve svakako mogući, važi jednom ispravno obavljeno krštenje kao neopozivo i zbog toga principijelno nije moguće ponoviti ga.

Crkva adventista sedmog dana po ovom pitanju zastupa jedan drugi – povijesno izrastao – stav.⁵¹ U mnogim dijelovima Crkve u svijetu (na pr. u Sjevernoj Americi) „ponovno krštenje“

50 Kad je Isus, kojemu krštenje nije bilo potrebno, ipak dao da se ono izvrši na Njemu, da „tako ispunimo svu pravednost“ (Mt 3,15), nije li onda primjereno krstiti se kao On – to znači uroniti u vodu, kako bismo u potpunosti slijedili Isusov primjer i zapovijed?

51 Usp. Jovan Lorencin, *Rebaptism as Understood by Seventh-day Adventists in the Formative Years of the Chur-*

se dosta često prakticira, dok se u srednjoj Europi rijetko kad provodi. U svakom slučaju, ono je prema Crkvenom priručniku u određenim slučajevima moguće i čak preporučljivo, odnosno prikladno.⁵² Ali postoje i upozoravajući glasovi koji se pribojavaju obezvređenja posebnosti i jednokratnosti krštenja, kad iz iznimke postane navika.⁵³

Zato bi obnovu krštenja u smislu novog početka s Bogom i zajednicom vjernih trebalo uzeti u obzir samo nakon pažljivog ispitivanja. Tako bi na primjer trebala postojati jasna težnja za krštenjem, koja i nakon zrelog razmatranja i sa svjesnim biblijskim razumijevanjem krštenja ostaje nepromijenjena. I bolje ćemo se čuvati toga da ponavljanje krštenja vjerom preporučimo ili čak na njega otvoreno pozivamo.⁵⁴ Umjesto toga trebalo bi ukazati na to da obnovljeno pokajanje i obraćenje iz ljudskog gledišta mogu izgledati kao radikalni novi početak, ali da Božja vjernost prema čovjeku, čak i s obzirom na naše zatajivanje i neposlušnost, ostaje nepromijenjena (Ps 108,5; Hoš 2,21 i dalje; Rim 3,3; 2 Tim 2,13).

Ali ako je učinjeno sve protiv inflatornog obezvređenja biblijskog razumijevanja krštenja, ipak može biti situacija u kojima će pastor izići u susret ozbiljnoj težnji za krštenjem, pošto se iz dušobrižničkog promišljanja ne može niti želi oduprijeti obnovljenom krštenju koje će zapečatiti novi početak. (Samo sakramentalistički prožeto gledište krštenja moglo bi onemogućiti takvu dušobrižničku opciju.) U takvim slučajevima ne bi trebao biti mjerilo nikakav kruti crkveni zakon, već na Božjoj riječi izoštrana savjest dotične osobe.⁵⁵ Inače bi iz evanđeoskog Gospodnjeg naloga za krštenje neočekivano moglo nastati legalistička *zabrana* krštenja Njegovih učenika. Međutim time se Evanđelju ne bi učinila nikakva usluga.

Zaključak⁵⁶

„Prema novozavjetnom razumijevanju krštenja ono je u biti jednokratno i neponovljivo. Međutim, ako 'prvo krštenje' nije provedeno prema nalogu i predslci Novog zavjeta, treba pre-

ch (1844-1901). Neobjavljeni rukopis, 1976. (Andrews University, Berrien Springs, MI).

52 „Kad članovi otpadnu od vjere i žive tako da javno krše vjerovanja i načela Crkve, oni trebaju, u slučaju ponovnog obraćenja i zahtjeva za primanje u članstvo, ući u Crkvu kao i na početku, krštenjem.“ (*Crkveni priručnik*, str. 51.) To prije svega važi za ponovno primanje nakon što je osoba isključena iz Crkve. „Sveto pismo ni na jednome mjestu ne govori protiv ponavljanja krštenja osoba koje su raskinule svoj savez s Bogom teškim grijehom ili otpadom od vjere, a onda dožive novo obraćenje i na to žele obnoviti svoj savez s Bogom.“ (*Što adventisti vjeruju...* str. 190. fusnota 6)

53 „I fear that in these times we are turning the exception into the rule. Rebaptism, unless we are careful, may ultimately weaken the significance of baptism in the minds of believers. We run the risk of losing the sense of the distinctiveness, the uniqueness, of baptism. Christian baptism is a decisive rite and is not to be repeated.“ (William G. Johnsson, *Clean! The Meaning of Christian Baptism*, Nashville, TN, Southern Publ. Assn., 1980., 86.) „I fear that this doctrine [of baptism] may become dangerously diluted in the Seventh-day Adventist Church. ... we're losing sight of baptism's true significance ... by the way some routinely rebaptize. ...“ (James Coffin, „Watering Down Baptism“, *Adventist Review*, [1.] Februar 2001, 18-20.)

54 Posebno problematično je primijetiti na više mjesta kod baptista kao i adventista tendenciju prema ponovnom krštenju radi povećanja broja krštenika. Usp. Stancil, 128.138 i Coffin, 19.

55 „Rebaptism, if practiced at all, should be in only the most rare circumstances. I don't recommend an open invitation for rebaptism. Further, I believe any move in that direction should be initiated by the individual, not prompted by pressure from a persuasive speaker.“ (Coffin 20; usp. Stancil, 141.)

56 Citirano iz: „Das neutestamentliche Taufverständnis (Schluss)“, *Adventecho*, 1.4.1982, 11.

poručiti i provesti krštenje u skladu s Pismom. ... Ponavljanje krštenja vodi lako tome da se biblijsko krštenje više ne prepoznaje kao *Božji nalog* i *Njegovo* milostivo djelovanje na čovjeka, pa ono gubi na vrijednosti. ... Obnovljeno krštenje se smije uzeti u obzir samo kao rijetku iznimku – kod problema sa savješću i nakon detaljnog podučavanja.

Sažetak i pregled

Ova studija trebala je pokazati koliko je stvarno bogat i sveobuhvatan sadržaj smisla kršćanskog krštenja. U svjetlu Novog zavjeta izgleda kao mozaik sastavljen od mnogo dijelova. On je sličan dijamantu koji svjetluca najrazličitijim bojama, ovisno s koje ga se strane promatra. Ne bismo se htjeli odreći ni jednog od deset – ako čak i ne više – aspekta značenja, već bismo sve zadržali u svojoj svijesti i, koliko je to moguće, dovesti do izražaja u obredu krštenja. Kao što duga na više načina lomi sunčano svjetlo, tako krštenje sadrži brojne dijelove u njemu naviještenoj istini Evanđelja. Oni su različiti i istodobno se dopunjuju.

Pritom se radi o tome da se sadržaj i forma krštenja dovedu do što potpunijeg usklađivanja, da se praksu krštenja izvrši u skladu s teologijom krštenja. Jer „značenje krštenja je usko povezano s načinom njegova provođenja“. Ukoliko po ovom pitanju postoje razlike, treba ih u svjetlosti Novog zavjeta ispraviti, tako da krštenje može vidljivo i dojmljivo razviti svoju duboku i sveobuhvatnu simboliku.

Na kraju ovog razmatranja o biti kršćanskog krštenja i njegove implikacije ostaje nada da će studij i razmatranje bogatog značenja, kao i povratak njegovom prvobitnom, snažnom izražajnom obliku pridonijeti oživljavanju osobne vjere kao i k obnovi teologije i Crkve/zajednice. Da bi to potaknuli, mogli bi se, na primjer, propovjednici pozabaviti s nizom propovijedi u kojima bi obradili različite aspekte značenja krštenja. Lijepo bi bilo i formuliranje jednog kršćeničkog priznanja, u koje bi se utkala ovdje prikazana deseterostruka simbolika krštenja.

Sažeto može se reći: *Kršćansko krštenje je deseterostruko, u vjeri djelotvorno naviještanje Evanđelja o neraskidivom Božjem obećanju spasenja čovjeku, koje je u Kristovoj žrtvi (božanskom djelu) postalo vidljivo i kod krštene osobe našlo njezin duhom potaknuti odgovor (ljudska reakcija)*. Kod pracrkve prakticirano krštenje uronjavanjem zorno prikazuje i podvlači očito osnovno značenje ovog inicijacijskog obreda. „Krštenje je znak novog života po Isusu Kristu.“ (TEA, 9) Ono dokumentira, ilustrira i proslavlja početak zajednice s trojednim Bogom i Njegovim „Tijelom“, Crkvom.

Tako viđeno krštenje je svečanost radosti zbog povratka izgubljenog sina ocu (Lk 15). Ono se može usporediti s radosnim vjenčanjem (Mt 22 i dalje) i svečanom svadbom (Lk 14,16 i dalje). Za dvoranina iz Etiopije se kaže da nakon krštenja „on radosno nastavi svojim putem“ (Dj 8,39). I tamničar u Filipima dao je izraza svojoj dubokoj radosti. On je „ih uvede u dom, prostre stol te se zajedno sa svim domom obradova“. (Dj 16,30-34.) S ovakvim stavom smije se i trebalo bi se kršćansko krštenje i danas slaviti.

SUMMARY:

Die theologische Bedeutung der Taufe und ihre Implikationen nach dem Zeugnis des Neuen Testaments

Das Essay untersucht die reiche theologische Bedeutung der christlichen Taufe und fragt nach deren Folgerungen für die heutige Taufpraxis. Verwurzelt in der Johannestaufer, doch weit über sie hinausreichend, besitzt die Taufe mindestens zehn Bedeutungsaspekte.

Dabei verbindet sie göttliches Wort und menschliche Antwort, Zusage und Erfahrung des Heils sowie Bekenntnis des Glaubens. Diese grundlegenden Aspekte kommen in der Mündigentaufe durch Untertauchen angemessen zur Geltung. Sie berücksichtigt die biblischen Taufvoraussetzungen, bringt Form und Wesen der Taufe in Deckung und veranschaulicht am besten die vielfältige Symbolik der Taufe. Eine Taufwiederholung ist zwar denkbar, sollte jedoch nur in Ausnahmefällen in Erwägung gezogen werden.

Key words: *Baptism; John's baptism; baptism by immersion; preparation for baptism; re-baptism; theology of baptism; New testament*

Literatura

Adventistička

Adventecho, Das neutestamentliche Taufverständnis (1-3), 1. März – 1. April 1982, 9 i dalje, 10f.; Die Taufe – Bekenntnis oder Gelübde? Marz 1991, 4-6.

Coffin, James, Watering Down Baptism. *Adventist Review*, [1.] Februar 2001, 18-21.

Edwards, Rex D., Die Taufe als Ordination, *Aller Diener*, No. 3, 1986, 61-66. [Original: Baptism as Ordination, *Ministry*, August 1983, 4-6] Gemeindeordnung/Gemeindehandbuch, Nakladnik Euro-Afrika-Division der Gemeinschaft der STA Lüneburg, Advent-Verlag, 1998, pogl. 2 i 5.

Grundbegriffe von A-Z: Lehre und Leben der Siebententtags-Adventisten, članak „Taufe“, Berlin, Gemeinschaft der STA, 1975., 284-290; [Original: Baptism, u *Seventh-day Adventist Encyclopedia*, nakladnik Don F. Neufeld, *Commentary Reference Series* 10, rev. izdanje. Washington, D.C., Review & Herald Publ. Assn., 1976.]

Heinz, Hans, *Kirchliche Sakramente oder neutestamentliche Worthandlungen? u Abendmahl und Fusswaschung*, nakladnik Gemeinschaft der STA, Euro-Afrika-Division, Biblisches Forschungskomitee, *Studien zur adventistischen Ekklesiologie* 1, Hamburg, Saatkorn, 1991., 91-107.

Johnsson, William G., *Clean! The Meaning of Christian Baptism*. Nashville, TN, Southern Publ. Assn., 1980.

Kiesler, Herbert, The Ordinances: Baptism, Foot Washing, and Lord's Supper, u *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, nakladnik George W. Reid, *Commentary Reference Series* 12, Hagerstown, MD, Review & Herald Publ. Assn., 2000., 582-609.

- Lorencin, Jovan, *Rebaptism as Understood by Seventh-day Adventists in the Formative Years of the Church (1844.-1901.)*, neobjavljeni rukopis, 1976. (Andrews University, Berrien Springs, MI.)
- Melver, Robert, *Joyful Commitment: Reflections on the meaning of baptism*, *Adventist Review*, 23. januar 1997., 16-19.
- Marrin, Ludwig, *Die christliche Taufe, Berlin*, Gemeinschaft der STA (DDR), 1960.
- Oosterwal, Gottfried, *Every Member a Minister? From baptism to a theological base*, *Ministry*, februar 1980., 4-7.
- Pöhler, Rolf J., *Sendung – Segnung – Weihe. Zur Theologie und Praxis der Handauflegung in der Gemeinschaft der Siebenten-Tags-Adventisten*, u *Die Gemeinde und ihr Auftrag*. Nakladnik Johannes Mager, po nalogu Biblijschen Forschungskomitees der Euro-Afrika-Division, Gemeinschaft der STA Studien zur adventistischen Ekklesiologie 2, Hamburg, Saatkorn, 1994, 157-208.
- Die theologische Bedeutung der Abendmahlsfeier, u *Abendmahl und Fusswaschung*. Nakladnik Gemeinschaft der STA, Euro-Afrika-Division, Biblisches Forschungskomitee, *Studien zur adventistischen Ekklesiologie 1*, Hamburg, Saatkorn, 1991, 67-89.
- Rempel, Gerhard, *Die Bekenntnistaufe*, Hamburg, Saatkorn, 1968.
- Seefried, J., *Die Christliche Taufe*, Hamburg, Internationale Traktatgesellschaft, 1914.
- Snook, B. F., *The Nature, Subjects and Design of Christian Baptism*, Battle Creek, MI, Steam Press of the Review and Herald Office, 1861 [prva publikacija adventista svetkovatelja subote o krštenju].
- Was Adventisten glauben: 27 biblische Grundlehren umfassend erklärt*, Lüneburg, Advent-Verlag, 1996.
- Što adventisti vjeruju... – Biblijski prikaz 27 osnovnih doktrina*, Zagreb, Znaci vremena i TIVA, Varaždin, 2001.

Opća literatura

- Aland, Kurt, *Die Säuglingstaufe im Neuen Testament und in der alten Kirche*, 2. pregledano izdanje. München, Kaiser, 1963.
- Taufe und Kindertaufe*, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1971.
- Barth, Karl, *Die kirchliche Lehre von der Taufe*, 3. izd., Zollikon-Zürich, Evangelischer Verlag, 1947
- Barth, Markus, *Die Taufe – ein Sakrament? Ein exegetischer Beitrag zum Gespräch über die kirchliche Taufe*, Zollikon-Zürich, Evangelischer Verlag, 1951.
- Beasley-Murray, George R., *Die christliche Taufe: Eine Untersuchung über ihr verständnis in Geschichte und Gegenwart*, Kassel, Oncken, 1968; [Original isti pisac, *Baptism in the NT*, Carlisle, Paternoster 1962/1997.]
- Bieder, Werner, *Die Verheissung der Taufe im Neuen Testament*, Zürich, EVZ-Verlag, 1966.
- Cullmann, Oscar, *Die Tauflehre des Neuen Testaments: Erwachsenen- und Kindertaufe*, Zürich, Zwingli, 1948.

- Delling, Gerhard, *Die Zueignung des Heils in der Taufe: Eine Untersuchung zum neutestamentlichen „taufen auf den Namen“*, Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1961. [= Einfügung in das Heilsgeschehen J.C.]
- Die Taufe im Neuen Testament*, Berrin, Evangelische Verlagsanstalt, 1963.
- Geldbach, Erich, *Taufe, Bensch.* Hefte 79, Ökum. Studienhefte 5, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1996.
- Hartmann, Lars, *Auf den Namen des Herrn Jesus: Die Taufe in den neutestamentlichen Schriften*, Stuttgart, Verlag Katholisches Bibelwerk, 1992.
- Jeremias, Joachim, *Hat die Urkirche die Kindertaufe geübt?* 2. Potpuno novo obrađeno izdanje, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1949.
- Die Kindertaufe in den ersten vier Jahrhunderten, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1958.
- Još jednom: *Die Anfänge der Kindertaufe*, München, Kaiser, 1962.
- Porter, Stanley E. i Cross, Anthony R., Introduction: Baptism in Recent Debate, u *Baptism, the New Testament and the Church*, nakladnik Stanley E. Porter i Anthony R. Cross, Sheffield, Sheffield Academic, 1999, 33-39 [Pregled najvažnije literature o krštenju na engleskom jeziku.]
- Schott, Erdmann, *Taufe und Rechtfertigung in kontroverstheologischer Sicht*, Berlin, Ev. Verlagsanstalt, 1966.
- Taufe und neue Existenz*, nakladnik Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1973.
- Stancil, Bill, Rebaptisms in the Southern Baptist Convention: A Theological and Pastoral Dilemma, *Perspectives in Religious Studies* 21,2 (1994), 127-141.
- Stott, John, The Evangelical Doctrine of Baptism, *The Churchman* 112,1 (1998) 47-59.
- Stuhlhofer, Franz, *Symbol oder Realität? – Taufe und Abendmahl*, Berneck, Schwengeler-Verlag, 1988
- Taufe, Eucharistie und Amt: Konvergenzerklärungen der Kommission für Glauben und Kirchenverfassung des Ökumenischen Rates der Kirchen, Frankfurt, Lembeck, 1982; Paderborn, Bonifatius, 1982, 9-17.
- Texte zur Geschichte der Taufe, besonders der Kindertaufe in der Alten Kirche. Izabrao H. Kraft, Berlin, de Gruyter, ¹1968/²1969 [Povijesni izvorni tekstovi (grčki i latinski)].
- White, James Emery, Rebaptism in the Life of the Church, *Search* 19 (proljeće 1989), 24-33.